

تجار محله

فساد • ستیزی و • ابتکار عمل

نشریه اطلاع‌رسانی رویدادهای
بین‌المللی مبارزه با فساد
سازمان بازرسی کل کشور
سال دوم - شماره ۵
پاییز و زمستان ۱۴۰۲

آمبودزمان و
ترویج حکمرانی خوب

بررسی و تحلیل شاخص
ادراک فساد سال ۲۰۲۳

قهرمانان مبارزه با
فساد در مدارس ایتالیا

هوش مصنوعی
ابزار مقابله با فساد

for what is the
to be best in a
point of view.
Corruption
lack of integr
moral pervers
inducement
for what is t

۳۵

۱۹

فهرست مطالب

۳	سخن سردبیر
۵	اخبار و تحولات
۹	آنتی کورپ؛ عظیم‌ترین پروژه پژوهشی ضد فساد اتحادیه اروپا
۱۱	بررسی و تحلیل شاخص ادراک فساد سال ۲۰۲۳
۱۶	تأثیر فساد بر میزان شادکامی!
۱۹	قهرمانان مبارزه با فساد در مدارس ایتالیا
۲۲	هوش مصنوعی ابزار مقابله با فساد
۲۶	دارا شدن نامشروع؛ یک مفهوم حقوقی چالش برانگیز
۲۹	آمیودزمان و ترویج حکمرانی خوب
۳۳	رویدادهای آتی
۳۵	واژه‌نامه فساد

۱۱

بنا به فراوانی و بیشترین میزان

تجارب ملل

فساد • ستیزی و • ابتکار عمل

نشریه اطلاع‌رسانی رویدادهای بین‌المللی مبارزه با فساد سازمان بازرسی کل کشور- سال دوم- شماره ۵- پاییز زمستان ۱۴۰۲

• صاحب امتیاز: انتشارات سازمان بازرسی کل کشور
• سردبیر: حجت‌الاسلام دکتر محمد امین کیخای فرزانه
• دستیار سردبیر: دکتر آرش فرهودی
• دبیر تحریریه: محمود مهدوی‌فر
• تحریریه این شماره: دکتر آرش فرهودی، محمود مهدوی‌فر، دکتر منصور آقامحمدی، دکتر اصغر مبارک، ساجده مقدمی
• ویراستار: محمد روشنی
• طراحی گرافیک و صفحه‌آرایی: علی ساریان‌نژاد

• تلفن دفتر نشریه: ۰۶۱۳۶۳۰۹۴ - ۰۶۱۳۶۲۲۰۱
• نشانی: تهران، خیابان آیت الله طالقانی، تقاطع خیابان شهید سپهبد قرنی، سازمان بازرسی کل کشور، مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد
• پست الکترونیک: bazrasi.research@136.ir

۳۸ آموزش‌های مالی و حقوقی برای بازرسان

۴۰ معرفی کتاب؛ اقتصاد سیاسی فساد

۴۲ فراخوان همکاری

۲۶

❖ مطالعات حوزه سلامت اداری و مبارزه با فساد در سال‌های اخیر در مرکز توجه ویژه همه کشورهای قرار گرفته است. به نظر می‌رسد همچنان که رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) در بیانات ایرادشده در همایش سراسری قوه قضائیه در تاریخ ۱۳۹۹/۴/۷، تأکید فرمودند: «... در زمینه فساد هم، به بسترهای فساد خیز توجه بشود؛ و این احتیاج دارد به نگاه کارشناسی، زمینه بروز فساد را و تولید فساد را شناسایی کرد، شناخت و با همان نگاه کارشناسی، به جنگ فساد رفت...»؛ توجه به کارشناسی و مطالعات علمی در زمینه مبارزه با فساد می‌بایست مدنظر مسئولان کشور قرار گیرد. در این راستا مطالعات تطبیقی و استفاده از تجارب بین‌المللی می‌تواند مسیر مبارزه با فساد را به عنوان یکی از شاهراه‌های تحقق نظام اسلامی و تعالی کشور را میسر نماید. در فصل نوین مجله تجارب ملل سعی شده است تا مبنی بر نیازهای داخلی کشور، پژوهش‌های کاربردی، ترویجی و آسیب‌شناسانه سایر کشورها با تأکید بر الگوهای موفق مورد رصد، تحلیل و بررسی قرار گیرد. این مجله به عنوان مجله پیشرو در عرصه سلامت اداری و مبارزه با فساد، سعی دارد مبنی بر نیازهای کشور فصل‌نویسی رادر عرصه سیاست‌گذاری، پیشگیری، نظارت و بازرسی و مقابله با فساد رقم زند.

اکنون و در آستانه انتشار پنجمین شماره مجله تجارب ملل ضمن تشکر از همه همکاران و متخصصان که در

سخن سردبیر

تهیه و تدوین مطالب این شماره با رویکرد جدید اهتمام ورزیده‌اند، تأکید می‌نمایم با هدف ارتقاء دانش فنی و تخصصی همکاران سازمان و متخصصان برون‌سازمانی و همچنین در راستای تقویت و استحکام بیش از پیش محتوای مجله، همت گمارده و بر این اساس تغییرات قابل‌ملاحظه‌ای در عناوین و محتوای شماره فعلی مجله اعمال گردید. در این راستا صفحات مجله بر اساس تقسیم‌بندی موضوعی دارای بخش‌هایی با هویت مشخص و ثابت به شرح ذیل گردیدند:

- **چهارسوی جهان:** به تحولات و اخبار مرتبط با فساد می‌پردازد.
- **پژوهش‌های کاربردی:** در این شماره (آنتی کورپ) عظیم‌ترین پروژه پژوهشی ضد فساد اتحادیه اروپا را معرفی می‌نماید.
- **جامعه:** آثار اجتماعی فساد بر میزان شادکامی و سلامت روان افراد به صورت علمی بررسی و تحلیل شده است.
- **شاخص:** با توجه به اهمیت آشنایی با شاخص‌های مبارزه با فساد در ادراک و تحلیل میزان گسترش فساد در کشور، به بررسی شاخص‌های متنوع فساد که در طول سال و به تناوب منتشر می‌شوند، اختصاص یافته است که در این شماره اهم یافته‌های جدیدترین نسخه شاخص ادراک فساد ارائه شده است.

فساد مالی و انحلال بزرگ‌ترین حزب سیاسی در ژاپن

▲ کشف رسوایی مالی سیاسی مربوط به این حزب که قبلاً توسط شینزو آبه نخست‌وزیر فقید ژاپن رهبری می‌شد، سبب افزایش بی‌اعتمادی عمومی در این کشور شده است. تصمیم به انحلال این حزب، اندکی پس از آن اتخاذ شد که فومیو کیشیدا نخست‌وزیر ژاپن متعهد شد که چهارمین فراکسیون بزرگ حزب سیاسی در این کشور، موسوم به ال.دی.پی را منحل کند. وی پیش‌تر رهبری این فراکسیون را برعهده داشت. اگرچه انحلال این حزب از سوی برخی از اعضای آن، مورد ستایش قرار گرفته است؛ اما برخی کارشناسان می‌گویند که این اقدامات صرفاً یک عملکرد سیاسی از سوی حزب حاکم است و آن‌ها از کیشیدا خواسته‌اند تا اقدامات لازم را برای تقویت نظارت بر امور مالی قانون‌گذاران اجرا کند. کیشیدا پس از این تصمیم برای انحلال حزب گفت: انحلال جناحی که اورپاست آن را برعهده داشت، با هدف بازگرداندن اعتماد عمومی صورت گرفته است.

بر اساس این گزارش از ۳۷۰ قانون‌گذار در ژاپن، ۱۰۰ نفر آن‌ها از اعضای این حزب به‌شمار می‌آیند. بنا بر اعلام مقامات عالی‌رتبه ژاپن، بیشتر اعضای این حزب با انحلال این فراکسیون سیاسی موافق هستند. <https://www.npr.org/>

نخست‌وزیر پرتغال به دلیل اتهام فساد استعفا کرد

▲ آنتونیو کاستا، نخست‌وزیر پرتغال، به دلیل اتهام فساد در پرونده مدیریت پروژه‌های استخراج لیتیوم و هیدروژن استعفا کرد. دادگاه، مقامات دولتی را به بی‌نظمی در مدیریت این پروژه‌ها متهم کرده است. کاستا خبر استعفایش را در یک سخنرانی تلویزیونی و بعد از دیدارش با مارسلو ربلو دسوزا رئیس‌جمهور اعلام کرد. وی گفت که وجدانش راحت است، اما دیگر به عنوان نامزد پست نخست‌وزیری حضور نخواهد داشت. دادستان‌ها پیش‌تر ژاؤ گالامبا، وزیر زیرساخت‌ها را به عنوان مظنون رسمی معرفی کردند و رئیس‌دفتر کاستا را بازداشت کردند. اپوزیسیون پرتغال خواستار استعفای فوری دولت از قدرت شدند. دادستان اعلام کرده است که کاستا نیز مورد تحقیقات بوده است. وی در واکنش به این اتهام گفته است که آمادگی کامل برای همکاری با دادگاه را دارد.

<https://www.theguardian.com/world/2023/nov/07/>

ثابت با عنوان به این موضوع اختصاص یافته است. **● آموزش‌های بین‌المللی:** بخش دیگری است که بینش جدیدی در زمینه اطلاع‌از دوره‌های آموزشی بین‌المللی برای متخصصان، دانشگاهیان و بازرسان را فراهم می‌نماید. **● معرفی کتاب:** به تشریح کتاب اقتصاد سیاسی فساد که در سال ۲۰۲۳ توسط انتشارات معتبر روتلج منتشر گردیده است، می‌پردازد. **● اینفوگرافی:** شامل ارائه محتوای علمی و تخصصی به شکل جذاب است که در این شماره به اصول حاکم بر نهادهای مبارزه با فساد اختصاص یافته است.

در پایان خاطرنشان می‌سازد شروط لازم برای درج مطالب در مجله شامل **نوآورانه بودن، کاربردی بودن، جذابیت محتوایی و بصری، عدم سابقه انتشار مطلب به هر شکل و استفاده از توان متخصصین علاقمند درون و برون سازمانی و مراجع علمی ذی‌ربط (مشروط به رعایت استانداردهای مطالب مجله)**، در شماره‌های آتی نیز با قوت دنبال خواهد شد. از کلیه فرهیختگان و صاحب‌نظران محترم خواهشمند است، همچون گذشته با نظرات و پیشنهادهای خود زمینه‌تعالی این مجله تخصصی را فراهم نمایند. ان شاء الله تعالی

محمد امین کیخای فرزانه

● آموزش همگانی: در این شماره به حضور قهرمانان مبارزه با فساد در مدارس ایتالیا به عنوان الگوی موفق آموزش مبارزه با فساد پرداخته شده است. **● پرونده ویژه:** امکان بهره‌مندی از هوش مصنوعی به عنوان ابزار نوین مقابله با فساد بررسی و تحلیل شده است. **● رویدادهای آتی:** به معرفی همایش‌ها و کنگره‌های علمی بین‌المللی در فصل آینده می‌پردازد و می‌تواند برای برنامه‌ریزی تبادلات علمی مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

● دانش حقوقی: به طرح موضوعات علمی و مباحث چالشی و نوین علم حقوق مرتبط با حوزه مبارزه با فساد می‌پردازد و در این شماره دارا شدن نامشروع؛ به عنوان یک مفهوم حقوقی چالش برانگیز تشریح شده است.

● امور بین‌الملل: در این شماره به موضوع معرفی مفهوم آمبودزمان پرداخته است. **● واژه‌نامه:** توجه به افزایش دانش زبان تخصصی همکاران نیز به عنوان دروازه ورود به تبادلات علمی و مباحث تخصصی روز دنیا و ارائه تجربیات موفق جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با فساد در سطح بین‌المللی از این شماره مورد توجه بوده و صفحه

تصویب پیش نویس طرح ایجاد سازمان برای مبارزه با پول شویی و تأمین مالی تروریسم در پارلمان اروپا

این نهاد جدید که قرار است با نام اختصاری AMLA دایر شود، مسئول ایجاد هماهنگی های لازم میان کشورها برای شناسایی فعالیت های مشکوک برون مرزی مرتبط با پول شویی و مبارزه بهتر با آن است. این آژانس همچنین از سوی اتحادیه اروپا دارای اختیارات نظارتی و تحریمی لازم برای نظارت بر فعالیت بیش از چهل مؤسسه اعتباری و مؤسسه مالی (عمدتاً فعال در بخش رمزارزها) و اطمینان از انطباق فعالیت آن ها با قوانین مالی اتحادیه اروپا است. این امیدواری وجود دارد که آغاز فعالیت AMLA باعث شود تا عملکرد این اتحادیه در مبارزه با پول های کثیف در سطح اتحادیه تغییر قابل توجهی نماید. بنا بر گزارش پلیس اروپا (یورویل) فعالیت های مالی مشکوک حدود یک درصد از تولید ناخالص داخلی اتحادیه اروپا (مبلغی حدود ۱۳۰ میلیارد یورو) را تشکیل می دهد.

● <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230327IPR78511/>

محکومیت مشاور پیشین پاپ به پنج سال و نیم زندان

دادگاه واتیکان، آنجلو بچیو، کاردینال ایتالیایی و مشاور پیشین پاپ فرانسیس، رهبر کاتولیک های جهان را به دلیل ارتکاب جرائم مالی به پنج سال و نیم زندان محکوم کرد. کاردینال بچیو که اکنون ۷۵ سال دارد و زمانی خود را یکی از رقبای پاپ می دانست، بلندپایه ترین مقام واتیکان است که تاکنون با چنین اتهاماتی روبه رو شده است؛ وی متهم به تخلفات متعدد مالی از جمله اختلاس و سوء استفاده از مقام خود است؛ اتهاماتی که از سوی وکیلش رد شده و برای کاردینال بچیو درخواست تجدید نظر در حکم را کرده است.

در این پرونده، نام ۹ متهم دیگر نیز مطرح بود که در نهایت برخی مجرم شناخته شده و برخی نیز تبرئه شدند.

● <https://www.euronews.com/2023/12/16>

داستان بی پایان فساد مالی نتانیاها!

با وجود ادامه جنگ در نوار غزه، دادگاه رسیدگی به فساد مالی بنیامین نتانیاها، نخست وزیر رژیم صهیونیستی از سر گرفته شده است. به گفته مقامات این رژیم این محاکمه به دلیل حمله هفتم اکتبر حماس به جنوب اسرائیل به حالت تعلیق درآمده بود. نتانیاها، رهبر حزب راست گرای حزب لیکود، متهم به کلاهبرداری، دریافت رشوه و خیانت در امانت است؛ اتهاماتی که خود او منکر آن ها است.

● <https://www.france24.com/en/middle-east/20231204>

اعتراضات جدید در مجارستان

یکی از اعضای پیشین دولت با انتشار صدای ضبط شده دولت اوربان را به فساد متهم کرد.

یکی از اعضای پیشین دولت مجارستان که اکنون به منتقد دولت تبدیل شده، یک فایل صوتی را منتشر کرد که به گفته او ثابت می کند مقامات ارشد دولت مجارستان برای سرپوش گذاشتن بر فساد توطئه کرده اند. این فایل صوتی یکی از آخرین تلاش ها برای برملا کردن فساد حاکم بر دولت ویکتور اوربان، نخست وزیر مجارستان است.

پیش از این بزرگترین اعتراضات سال های اخیر این کشور در اوایل ماه فوریه روی داده بود؛ یعنی زمانی که فاش شد که رئیس جمهور مجارستان مردی را که به دلیل سرپوش گذاشتن بر آزار جنسی کودکان توسط مدیر یک یتیم خانه دولتی زندانی شده بود، عفو کرده است. خشم عمومی در قبال این فساد سرانجام باعث شد که شماری از متحدان نزدیک ویکتور اوربان، از جمله رئیس جمهور و جودیت وارگا، وزیر دادگستری او مجبور به استعفا شوند.

● <https://www.euronews.com/2024/03/26/hungarian-whistleblower-releases-audio-suggesting-corruption-in-embattled-orban-government>

آنتی کورپ؛ عظیم‌ترین پروژه پژوهشی ضد فساد اتحادیه اروپا

خلاصه‌ای مفید از یافته‌ها و نتایج گزارش آن در چند شماره از فصلنامه منتشر شود. در بخش اول این گزارش به اهداف و ساختار این پروژه وسیع پرداخته شده است.

اهداف

۱) ارائه یک تعریف جامع و دقیق که فساد را به نحوی تعریف کند که به وضوح بتواند اقدامات فاسد را از انواع دیگر اقدامات مجرمانه و یا اخلاقی متمایز نماید.

۲) ایجاد تابلوی مجموعه داده‌های شاخص‌ها که اجازه می‌دهد سطوح فساد را در طول زمان و بر حسب کشور و منطقه از طریق شناسایی شاخص‌های جدید مستند و مبتنی بر ادراک پیگیری کند. ۳) شرکت در پژوهش‌های موردی تاریخی و معاصر و مقایسه کیفی در سراسر موارد برای پاسخ به این پرسش که چرا کشورها با توجه به

❖ آنتی کورپ (ANTICORRP) یک پروژه تحقیقاتی انجام شده در مقیاس بسیار گسترده است که بودجه آن در چارچوب برنامه هفتم کمیسیون اروپا تأمین شده است. پروژه در ماه مارچ سال ۲۰۱۲ آغاز شد و به تازگی به پایان رسیده است. نام کامل این پروژه «تجدید نظر در سیاست‌های ضد فساد: روند جهانی و پاسخ اروپا به چالش فساد» است و هدف اصلی آن بررسی عواملی است که موجب ارتقاء و یا مانع پیشرفت مؤثر در سیاست‌های مبارزه با فساد می‌باشد. این پروژه شامل بیست گروه تحقیقاتی در پانزده کشور عضو اتحادیه اروپا است.

این پروژه بین رشته‌ای شامل محققانی از انسان‌شناسی، جرم‌شناسی، اقتصاد، مطالعات جنسیتی، تاریخ، حقوق، علوم سیاسی، سیاست‌های عمومی و مدیریت عمومی است و در چهار موضوع اصلی سازماندهی شده است که شامل ۱۱ بسته کاری اساسی مجزا است. با توجه به اهمیت و جامعیت این پژوهش، تلاش می‌شود تا

تعلیق حکم زندان عمران خان، نخست‌وزیر سابق پاکستان

عمران خان و همسرش بوشرا بی بی در دادگاهی که حکم آن روز ۳۱ ژانویه اعلام شد، هرکدام به ۱۴ سال حبس محکوم شدند. حکمی که درست یک هفته پیش از انتخابات سراسری ۸ فوریه در این کشور اعلام شد. دادگاه عالی اسلام‌آباد روز دوشنبه اعلام کرد که اجرای حکم این زوج تا زمان تصمیم‌گیری در مورد این پرونده که پس از تعطیلات عید فطر خواهد بود به حالت تعلیق در می‌آید. عمران خان ۷۱ ساله متهم است که بر اساس فروش هدایای دولتی مبلغی معادل ۵۰۴ هزار دلار آمریکا درآمد کسب کرده است. عمران خان اما مدعی است که این پرونده، از سوی نظامیان و ارتش این کشور و با اهداف سیاسی برای او تشکیل شده است. بر اساس این حکم همچنین این زوج برای مدت ۱۰ سال اجازه حضور در مناصب دولتی را نخواهند داشت و برای هرکدام هم مبلغی معادل ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار دلار جریمه تعیین شده است.

• <https://euronews.com/2024/04/01/pakistan-court-suspends-imran-khans-prison-sentence-in-state-gifts-case>

CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2023

بررسی و تحلیل شاخص ادراک فساد سال ۲۰۲۳

ادراک فساد فقط شامل منابعی است که امتیازی را برای مجموعه‌ای از کشورها ارائه می‌کنند و شامل ادراک کارشناسان از فساد در بخش عمومی است.

شاخص ادراک فساد (CPI) امسال نشان می‌دهد که از ۱۸۰ کشور که با این شاخص مورد سنجش واقع می‌شوند، تنها ۲۸ کشور در طول ۱۲ سال گذشته وضعیت فساد خود را بهبود بخشیده‌اند و در ۳۴ کشور وضعیت به طور قابل توجهی بدتر شده است. علی‌رغم پیشرفت‌هایی که در سراسر جهان در جرم‌انگاری فساد و ایجاد نهادهای تخصصی برای مقابله با آن صورت گرفته است، فساد همچنان باقی است.

تحلیل وضعیت جمهوری اسلامی ایران در شاخص ادراک فساد و ایرادات وارده بر نحوه محاسبه آن

در بسیاری از منابع مورد استفاده در این شاخص، ایران دارای امتیاز نیست (در سال ۲۰۲۳ تنها ۶ منبع از ۱۳ منبع موجود برای ایران مورد استفاده قرار گرفته است) که این امر موجب کاهش دقت نتیجه و همچنین پایین

در سال‌های اخیر دو سازمان بین‌المللی در سطح جهانی، شاخص‌هایی را برای سنجش فساد طراحی کرده‌اند و آن را با روش‌های خاص اندازه‌گیری می‌کنند. مورد اول سازمان شفافیت بین‌الملل با انتشار شاخص ادراک فساد است و دوم بانک جهانی است که شاخص سنجش حکمرانی جهانی را ارائه می‌دهد. این دو شاخص از مهم‌ترین شاخص‌هایی هستند که در سطح جهانی مورد بررسی و استناد قرار می‌گیرند و در بسیاری از پژوهش‌ها و گزارش‌های علمی و اجرایی از شاخص‌ها و برآوردهای آن‌ها استفاده می‌شود.

❖ شاخص ادراک فساد، کشورها را بر اساس میزان فساد در بخش دولتی یک کشور که توسط کارشناسان و مدیران تجاری ادراک می‌شود رتبه‌بندی می‌کند. این شاخص، ترکیبی از ۱۳ بررسی و ارزیابی فساد است که توسط نهادهای معتبر و شناخته‌شده جمع‌آوری شده است. شاخص ادراک فساد، پرکاربردترین شاخص فساد در سراسر جهان است. شاخص ادراک فساد از ۱۳ منبع داده از ۱۲ مؤسسه مستقل متخصص در حکمرانی و تجزیه و تحلیل فضای کسب و کار استفاده می‌کند. منابع اطلاعاتی مورد استفاده برای شاخص ادراک فساد، براساس داده‌های منتشر شده در دو سال گذشته است. شاخص

عمل می‌کنند. این تحقیق بر سازماندهی نهادی دولت‌ها و چگونگی تأثیرگذاری آن‌ها بر مسئولیت‌پذیری افقی، عمودی و اجتماعی متمرکز است. پاسخ‌گویی افقی به زمانی اشاره دارد که نهادهای دولتی، سایر نهادهای دولتی را مورد بازخواست قرار می‌دهند، پاسخ‌گویی عمودی به زمانی اشاره دارد که شهروندان دولت را از طریق انتخابات پاسخ‌گو می‌دانند، و پاسخ‌گویی اجتماعی به زمانی اشاره دارد که شهروندان و انجمن‌های جامعه مدنی به دنبال پاسخ‌گویی دولت از طریق کانال‌های دیگری غیر از انتخابات هستند. این تحقیق شامل چهار تلاش جمع‌آوری داده در مقیاس بزرگ و همچنین بیش از ۴۰ مقاله منتشر شده در مجلات است که بسیاری از آن‌ها در مجلات و کتب معتبر در این زمینه هستند. این کار با استفاده از داده‌های جدید جمع‌آوری شده در بالا و همچنین از طریق تعدادی از مطالعات موردی عمیق (از جمله اسپانیا، ایتالیا، مجارستان، بولیوی، پرو، مقدونیه، پرتغال، بریتانیا، رومانی، لیتوانی، بوسنی و هرزگوین، مونته‌نگرو، یونان و بلغارستان) انجام شده است.

رکن سوم: تأثیر فساد: جرائم سازمان‌یافته و رسانه‌ها

تحقیقی که در رکن سوم پروژه پژوهشی آنتی کورپ انجام شده است، به رابطه بین فساد و رسانه‌ها و ارتباط بین فساد و جرائم

• <https://cordis.europa.eu/project/id/290529/reporting>
• <https://anticorpp.eu/>

پاسخ‌گویی دولت و کنترل فساد به نتایج متفاوتی می‌رسند.

۴) تبیین تغییر رویکرد حکومت‌ها به وسیله مجموعه اسناد جمع‌آوری شده و با استفاده از مدل‌های جهانی توسعه‌یافته و مقایسه‌کنی.

۵) انجام بررسی‌های گسترده در نظارت بر فساد که طیف متنوعی از کیفیت حکومت‌های معاصر، چارچوب‌های نظارتی و استراتژی‌های مبارزه با فساد را در اتحادیه اروپا و کشورهای همسایه آن مستند می‌سازد.

۶) مستندسازی تأثیر و هزینه فساد از طریق انواع مطالعات موردی در سراسر جهان.

۷) فراهم‌سازی اولین مطالعه نظام‌مند از تأثیر بودجه اتحادیه اروپا بر حکومت کشورهای دریافت‌کننده.

۸) بررسی موفقیت یا عدم موفقیت تعداد قابل توجهی از رهبران مبارزه با فساد در رابطه با زمینه‌های توانمندسازی.

۹) بررسی موفقیت یا عدم موفقیت تعداد قابل توجهی از پروژه‌های ضد فساد و تجزیه و تحلیل تفاوت در نتایج.

۱۰) انتشار یافته‌های پروژه از طریق مقالات دانشگاهی، کتاب، مقالات و اسناد سیاسی.

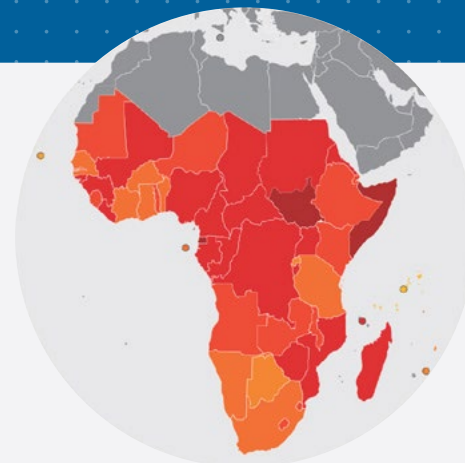
خلاصه ارکان پروژه:

رکن اول: نظریه، تاریخ و انسان‌شناسی فساد

سؤال اساسی که این تحقیق را هدایت می‌کند این است که چگونه می‌توانیم فساد را تعریف کنیم و یا اینکه سازوکارهای اجتماعی زیربنایی جلوگیری از ریشه‌دواندن فساد در نهادهای رسمی حکومت خوب و یا در یک جامعه یا جامعه‌ای معین را درک کنیم. مورخان، انسان‌شناسان و دانشمندان علوم سیاسی این پرسش پژوهشی را بررسی کرده‌اند و این تحلیل از بینش‌های جدیدی در مورد درک ما از فساد را به عنوان یک پدیده ارائه می‌دهند.

رکن دوم: ادراک و تجربیات فساد

سؤال اصلی که در این تحقیق به آن پرداخته می‌شود این است که کدام ترتیبات و سازوکارهای نهادی مشخص توضیح می‌دهد که چرا برخی از دولت‌ها در راستای منافع عمومی عمل می‌کنند، در حالی که برخی دیگر اغلب با هزینه عمومی به نفع خود

منطقه دارای کمترین امتیاز جنوب صحرای آفریقا

۳۳/۱۰۰

متوسط امتیاز منطقه

منطقه دارای بالاترین امتیاز اروپای غربی و اتحادیه اروپا

۶۵/۱۰۰

متوسط امتیاز منطقه

نکات برجسته جهانی

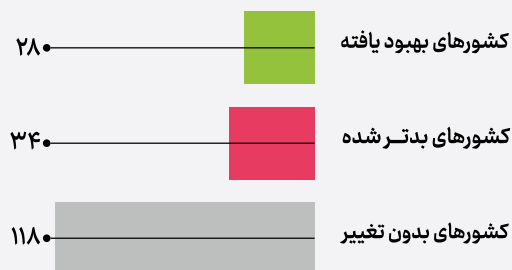
۲۰ سال پس از تصویب کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد (UNCAC)، ۱۹۰ کشور تحت این کنوانسیون متحد شده اند تا علیه فساد مبارزه کنند. با این حال، اغلب کشورها تا حد زیادی در دستیابی به این هدف ناکام بوده اند. بیش از ۸۰ درصد از جمعیت جهان در کشورهایی زندگی می کنند که امتیاز شاخص ادراک فساد در آنها کمتر از میانگین جهانی (۴۳) است.

- کشورهایی با حاکمیت قانون قوی و نهادهای دموکراتیک کارآمد اغلب در صدر این رتبه بندی قرار دارند. کشورهای دموکراتیک در کنترل فساد تمایل و عملکرد بهتری دارند.
- این شاخص به ۱۳ منبع داده مستقل متکی است و از مقیاس صفر تا ۱۰۰ استفاده می کند، به این ترتیب که صفر بسیار فاسد و ۱۰۰ بسیار سالم است.
- علاوه بر این، ۲۵ کشور برتر در این شاخص بیش از ۱۰ درصد از کل مردم را تشکیل می دهند. بنابراین فساد همچنان چالشی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم به جوامع بشری آسیب می زند. شاخص ادراک فساد ۱۸۰ کشور و منطقه جهان را بر اساس ادراک کارشناسان و تجار آنها از سطوح فساد در بخش دولتی رتبه بندی می کند.

تغییرات امتیاز شاخص ادراک فساد، ۲۰۲۳-۲۰۱۲

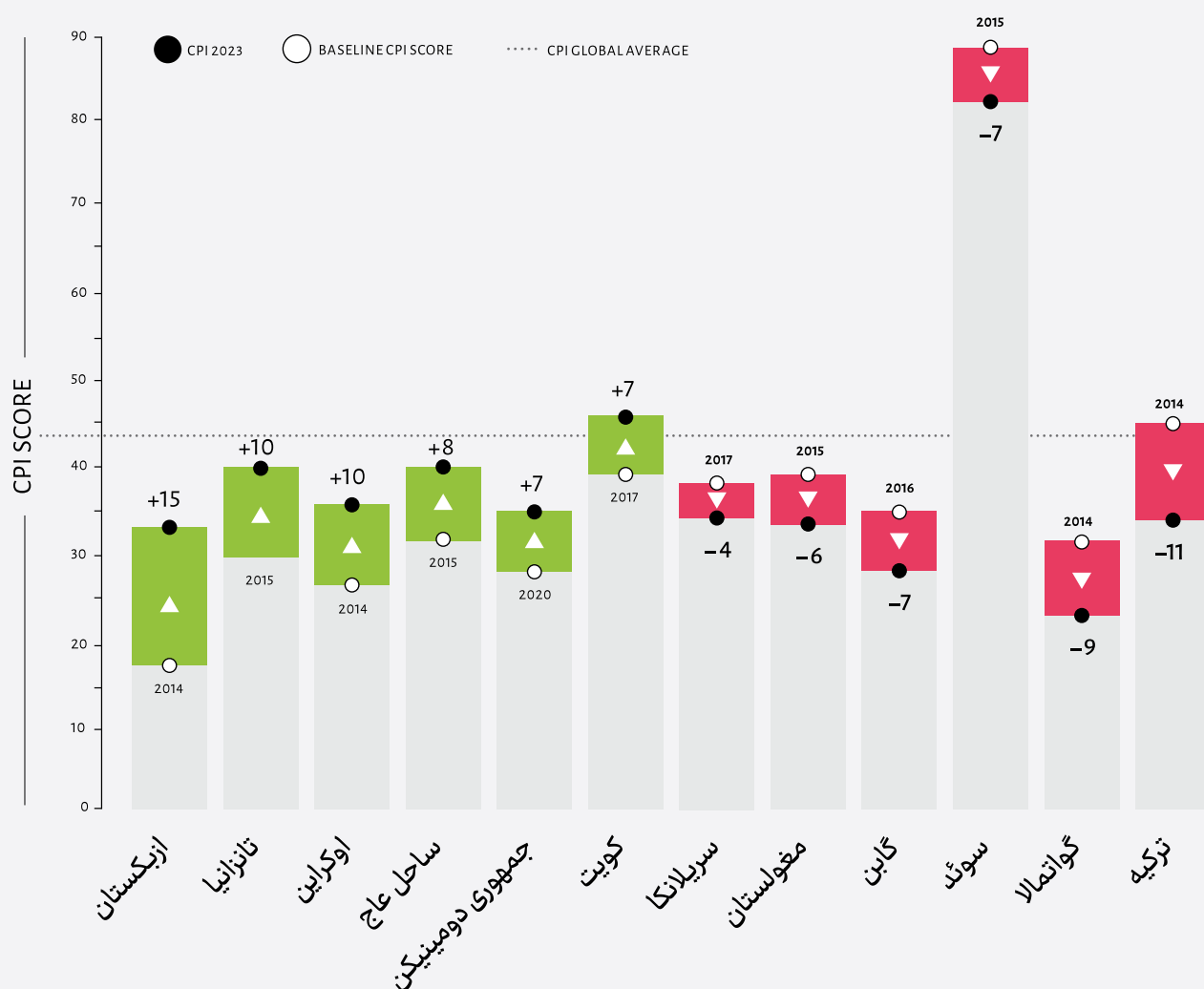
برای ششمین سال متوالی، دانمارک با امتیاز ۹۰ درصد این رده بندی قرار دارد. فنلاند و نیوزلند به ترتیب با امتیازهای ۸۷ و ۸۵ در رده بعدی قرار دارند. نروژ (۸۴)، سنگاپور (۸۳)، سوئد (۸۲)، سوئیس (۸۲)، هلند (۷۹)، آلمان (۷۸) و ولوکزامبورگ (۷۸) امسال ۱۰ کشور برتر را تکمیل کردند. در همین حال، کشورهایی که درگیر منازعات هستند یا آزادی های بسیار محدود و نهادهای دموکراتیک ضعیف دارند، بدترین امتیاز را کسب می کنند. امسال سومالی (۱۱)، ونزوئلا (۱۳)، سوریه (۱۳) و سودان جنوبی (۱۳) در انتهای این شاخص قرار دارند. یمن (۱۶)، نیکاراگوئه (۱۷)، کره شمالی (۱۷)، هائیتی (۱۷)، گینه استوایی (۱۷)، ترکمنستان (۱۸) و لیبی (۱۸) در رتبه های بعدی قرار دارند.

تعداد کشورهایی که مطابق منابع داده اساسی طی دوره ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۳ بهبود یا تضعیف وضعیت یافته اند از بین تمام ۱۸۰ کشور دارای داده های موجود.

عمده ترین تغییرات

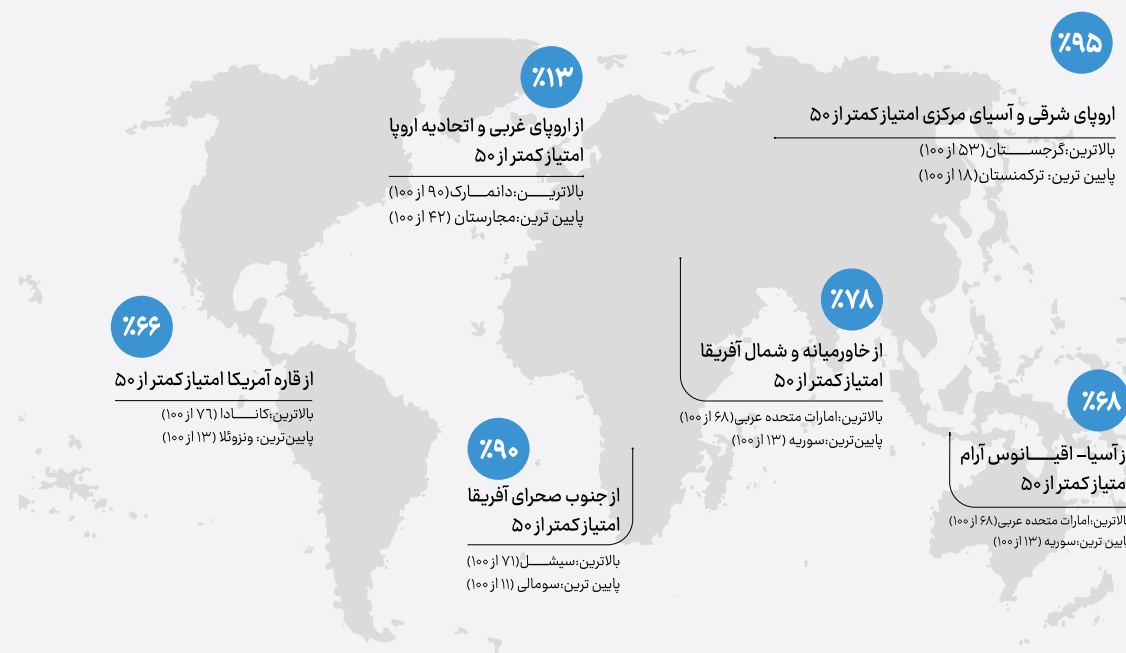
تعداد کشورهایی که مطابق منابع داده اساسی طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۳ بهبود یا تضعیف وضعیت داشته اند.

نکات برجسته منطقه‌ای

در میان بسیاری از چالش‌های دیگر، هر منطقه با تضعیف سیستم‌های قضایی و کاهش پاسخگویی مقامات دولتی دست و پنجه نرم می‌کند. این باعث می‌شود که فساد بدون مجازات گسترش یابد و مناطق مختلف جهان یا در تلاش‌های خود علیه فساد را کد هستند یا نشانه‌هایی از افول را نشان می‌دهند. کشورهای امتیازات خود را در سراسر جهان بهبود بخشیده‌اند و نشان می‌دهند که پیشرفت در هر محیطی امکان‌پذیر است. با این حال، مناطقی که تعداد کشورهای کمتری که وضعیت مبارزه با فساد در آنها در حال بهبود است در اقلیت هستند. در اروپای غربی و اتحادیه اروپا، در حالی که همچنان منطقه برتر از نظر امتیاز است، افت متوسط نمره خود را به ۶۵ از ۱۰۰ تجربه می‌کند، زیرا نظارت و موازنه بین قوا تضعیف می‌شود و یکپارچگی سیاسی را از بین می‌برد. اروپای شرقی و آسیای میانه با

حاکمیت ناکارآمد قانون، افزایش اقتدارگرایی و فساد سیستماتیک دست و پنجه نرم می‌کنند که در نمره متوسط ۳۵ منعکس شده است. در جنوب صحرای آفریقا، علیرغم پیشرفت در برخی کشورها، اکثر آنها امتیاز پایین خود را حفظ کرده‌اند. میانگین امتیاز منطقه ای آن ۳۳ است که کمترین میزان در جهان است. امتیازات در خاورمیانه و منطقه شمال آفریقا با میانگین ۳۸ پیشرفت اندکی نشان می‌دهد که منعکس کننده ادامه مشکلات جاری با فساد سیاسی و منازعات است. منطقه آسیا-اقیانوسیه با ادامه رکود طولانی مدت امتیاز ۴۵ را کسب نموده است. در عین حال، کشورهایی که از لحاظ تاریخی در صدر قرار دارند، در حال افول می‌باشند. فقدان استقلال دستگاه قضایی و تضعیف حاکمیت قانون این امکان را فراهم می‌کند که معافیت از مجازات گسترده فساد در قاره آمریکا ادامه یابد. امتیاز متوسط قاره آمریکا ۴۳ است.

درصد کشورهای با امتیاز زیر ۵۰ (بر اساس منطقه)

اکثر کشورها در همه مناطق به جز یک منطقه امتیاز زیر ۵۰ دارند که شدیداً بیانگر مشکلات جدی فساد در بخش‌های دولتی آنها است.

منابع مورد استفاده برای شاخص ادراک فساد ۲۰۲۳

به همراه معرفی منابع مورد استفاده در ارزیابی ایران و مقایسه نتایج سال ۲۰۲۳ با سال ۲۰۲۲

نام منبع در شاخص ادراک فساد ۲۰۲۳ (به فارسی)	نام منبع شاخص ادراک فساد ۲۰۲۲ (به لاتین)	استفاده به عنوان منبع ارزیابی ایران در سال ۲۰۲۳ در مقیاس صفر تا ۱۰۰	استفاده به عنوان منبع ارزیابی ایران در سال ۲۰۲۲ در مقیاس صفر تا ۱۰۰	امتیاز ایران در ارزیابی منبع سال ۲۰۲۲ در مقیاس صفر تا ۱۰۰
گزارش ارزیابی نهادی و سیاست کشوری، بانک توسعه آفریقایی ۲۰۲۱	African Development Bank Country Policy and Institutional Assessment 2021	–	–	–
شاخص‌های حکمرانی پایدار، بنیاد برتلسمن استیفتانگ ۲۰۲۲	Bertelsmann Stiftung Sustainable Governance Indicators 2022	–	–	–
شاخص تحول بنیاد برتلسمن استیفتانگ ۲۰۲۴	Bertelsmann Stiftung Transformation Index 2024	✓	✓	۱۳
سرویس ریسک کشوری، واحد اطلاعات اکونومیست ۲۰۲۳	Economist Intelligence Unit–Country Risk Service 2023	✓	✓	۲۰
گزارش ملل در حال گذار خانه آزادی ۲۰۲۳	Freedom House Nations in Transit 2023	–	–	–
شاخص‌های وضعیت تجاری و ریسک گلوبال اینسایت	Global Insights Business Conditions and Risk Indicators 2022	✓	✓	۳۵
سالنامه رقابت‌پذیری جهانی، مرکز رقابت‌پذیری جهانی سال ۲۰۲۳	IMD World Competitiveness Yearbook 2023	–	–	–
موسسه مشاوره ریسک سیاسی و اقتصادی ۲۰۲۳	Political and Economic Risk Consultancy 2023	–	–	–
راهنمای بین‌المللی ریسک کشوری، گروه PRS سال ۲۰۲۳	The PRS Group International Country Risk Guide 2023	✓	✓	۲۴
گزارش ارزیابی نهادی و سیاست کشوری، بانک جهانی ۲۰۲۲	World Bank Country Policy and Institutional Assessment 2022	–	–	–
نظرخواهی از مدیران اجرایی، مجمع جهانی اقتصاد ۲۰۲۳	World Economic Forum Executive Opinion Survey 2023	✓	✓	۳۱
شاخص حاکمیت قانون، پروژه عدالت جهانی ۲۰۲۳	World Justice Project Rule of Law Index 2023	✓	✓	۳۶
گزارش پروژه شاخص تنوع دموکراسی ۲۰۲۳	Varieties of Democracy Project 2023	✓	✓	۱۹

منبع:

• <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>

تأثیر فساد بر میزان شادکامی!

اقتصاد شادی، یک شاخه جدید در اقتصاد است و به نوعی اقتصاد را با رشته‌های دیگر از جمله روان‌شناسی و جامعه‌شناسی و مقابله با فساد مرتبط می‌کند؛ رتبه‌بندی اقتصاد شادی بر اساس شش متغیر کلیدی اقتصاد شامل تولید ناخالص داخلی، امید به زندگی، آزادی، سخاوت، حمایت اجتماعی و وضعیت فساد در دولت و شرکت‌ها اندازه‌گیری شده است.

❖ اقتصاد شادی (Happiness Economy) که به طور معمول به ترکیب اقتصاد با علوم دیگر مانند روان‌شناسی و جامعه‌شناسی اطلاق می‌شود به مطالعه کمی و نظری شادی، احساسات مثبت و منفی، رفاه، کیفیت زندگی، رضایت از زندگی و مفاهیم مرتبط با آن می‌پردازد. محققان در این زمینه نشان داده‌اند افرادی که شاد هستند احساس امنیت بیشتری می‌کنند، آسان‌تر تصمیم می‌گیرند و نسبت به کسانی که با آن‌ها زندگی می‌کنند بیشتر اظهار رضایت می‌کنند. شادکامی و رضایت ذهنی در دهه‌های اخیر، به مفهومی مهم و اساسی در بین

سیاست‌گذاران، اقتصاددانان و مدیران اجرایی کشور تبدیل شده است. این مفهوم دربردارنده ارزیابی شهروندان یک کشور یا یک جامعه خاص، از وضعیت عمومی زندگی است. درواقع آگاهی از فهم و آنچه که در ارزیابی‌های درونی افراد نسبت به وضعیت زندگی‌شان وجود دارد، تحت عنوان شادکامی تعریف می‌شود.

اقتصاد شادی یک شاخه جدید در اقتصاد است و به نوعی اقتصاد را با رشته‌های دیگر از جمله روان‌شناسی و جامعه‌شناسی و مقابله با فساد مرتبط می‌کند.

استرلین در سال ۱۹۷۴ شادی را وارد اقتصاد کرد و به بررسی این موضوع پرداخت. در این شاخه از اقتصاد، پیش‌فرض اصلی این است که افراد ترجیح می‌دهند شاد باشند و به فعالیت‌های شادآور تمایل پیدا کنند. رتبه‌بندی اقتصاد شادی بر اساس شش متغیر کلیدی اقتصاد شامل تولید ناخالص داخلی، امید به زندگی، آزادی، سخاوت، حمایت اجتماعی و وضعیت فساد در دولت و شرکت‌ها اندازه‌گیری شده است.

بسیاری از اقتصاددانان نئوکلاسیک برای اندازه‌گیری رفاه فردی، توجه خود را معطوف به ثروت، دارایی، مصرف و پول کرده‌اند. در این میان بیشترین چیزی که به فراموشی سپرده شده است، مفهوم شادی و رضایت است. شادی پدیده‌ای روان‌شناختی و اجتماعی است و نمی‌توان آن را تنها به صورت تک‌بعدی تجزیه و تحلیل نمود. شاخص جهانی شادکامی، از یک مقیاس واحد درست شده است. این مقیاس که «نردبان کانتریل» نام دارد، در یک طیف ۱۰ درجه‌ای، از پرسش‌شونده می‌خواهد که وضعیت عمومی زندگی‌اش را از صفر تا ۱۰ ارزیابی کند؛ درواقع انتخاب یک عدد در بین این طیف ده درجه‌ای، به منزله نوعی ارزیابی از وضعیت زندگی است که میانگین جواب پاسخ‌گویان در یک کشور، تشکیل‌دهنده شاخص شادکامی خواهد شد. پژوهشگران گزارش اقتصاد شادی، داده‌های مربوط به این مقیاس را از نظر سنجی مؤسسه گالوپ

جمع‌آوری می‌کنند. مؤسسه گالوپ، سالانه از یک نمونه حدوداً ۱۰ هزار نفری از ۱۵۰ کشور جهان، از مقیاس نردبان کانتریل برای ارزیابی وضعیت زندگی پاسخ‌گویان استفاده می‌کند. از طرفی شاخص نابرابری شادی اقتصادی متأثر از هزینه‌های دولت به صورت نامتقارن می‌باشد و رابطه بین هزینه‌های دولت و نابرابری شاخص شادی اقتصادی به صورت غیرخطی بوده و یک رابطه آستانه‌ای بین اندازه دولت و نابرابری شادی وجود دارد. معنای حد آستانه این است که تا حد آستانه معینی، اندازه دولت موجب کاهش نابرابری شادی می‌شود؛ اما پس از گسترش اندازه دولت و عبور از حد آستانه معین، افزایش اندازه دولت موجب غلبه اثرات منفی گسترش اندازه دولت بر اثرات مثبت آن شده و در نتیجه، نابرابری شادی افزایش می‌یابد؛ این نتیجه نشان می‌دهد گسترش اندازه دولت با پیامدهایی چون افزایش ناکارآمدی اقتصادی، افزایش فعالیت‌های رانت‌جویی و گسترش فساد اداری قادر به بهبود توزیع شادی در دهک‌های مختلف جامعه نیست.

مطالعه کولام پارو همکاران (۲۰۲۰) نشان می‌دهد کیفیت دولت و کیفیت حکمرانی بر نحوه اثرگذاری اندازه دولت بر شادی و در نتیجه، توزیع شادی اثرگذار است و از آنجاکه کیفیت دولت می‌تواند متأثر از اندازه دولت نیز باشد؛ بنابراین، اندازه دولت از طریق اثرگذاری بر کیفیت خدمات دولت می‌تواند اثرگذاری متفاوتی بر توزیع شادی داشته باشد؛ یعنی کیفیت

قهرمانان مبارزه با فساد در مدارس ایتالیا

مقدمه

از سیاستمداران، مدیران و مقامات دولتی را از صحنه سیاسی حذف کرد. بسیاری از شهروندان این سؤال را مطرح کردند که چرا قوه قضائیه برای انجام این تحقیقات این قدر منتظر ماند و چرا اقدام مدنی علیه آن صورت نگرفت؟

در طول این مدت، شهردار میلان به شفافیت بین الملل شعبه ایتالیا اجازه دسترسی به سوابق اداره کل حسابداری شهرداری، برای انجام یک پروژه تحقیقاتی با عنوان هزینه فساد اداریافت کرد. این پروژه هزینه کارهای عمومی و تدارکات را در شهرداری میلان قبل و بعد از مانی پولیت مقایسه کرد. این مطالعه علل فساد را بررسی کرد و دریافت که تاب آوری شهروندان در برابر فساد به عنوان راهی برای انجام کارها، عاملی تعیین کننده است. بسیاری از ایتالیایی ها هنوز فساد را موضوعی می دانند که تنها بخش دولتی، سیاستمداران و شرکت ها را تحت تأثیر قرار می دهد و به زندگی آن ها ربطی ندارد.

معرفی پروژه

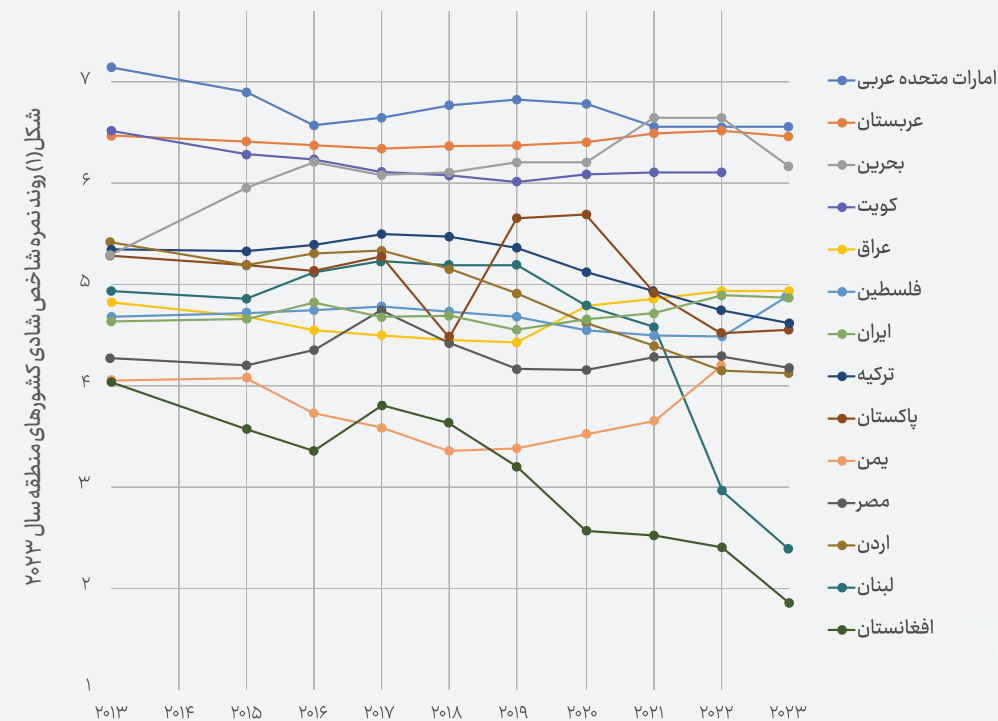
بر اساس این یافته ها و ابتکار مربیان با تجربه شفافیت بین الملل، هیئت مدیره شفافیت بین الملل ایتالیا، آموزش اخلاق را به عنوان اولویت برای سازمان انتخاب کرد و یک برنامه جاه طلبانه در سال ۱۹۹۷ راه اندازی شد. اعضای شفافیت بین الملل ایتالیا معتقد بودند که آموزش برای افزایش آگاهی عمومی در مورد اعمال فساد و تقویت اعتماد و اطمینان شهروندان به مسائل عمومی بسیار مهم است.

❖ شعبه سازمان شفافیت بین الملل در کشور ایتالیا، برنامه آموزش اخلاق خود را با استفاده از سخنرانی که «قهرمانان زندگی روزمره» هستند بر برگزاری سمینار در مدرسه و دانشگاه متمرکز کرده است. سازمان با ارائه موقعیت هایی که دانش آموزان می توانند با آن ها ارتباط برقرار کنند، توجه آن ها را به موضوع درستکاری و مبارزه با فساد جلب می کند. این برنامه شعبه شفافیت بین الملل در ایتالیا توسط انجمن های والدین پشتیبانی می شود و برنامه اجرایی آن توسط وزارت آموزش و پرورش تأیید شده است.

هدف این برنامه واداشتن دانش آموزان به تفکر در مورد مسئولیت شخصی و تقویت توانایی آن ها برای قضاوت اخلاقی و تصمیم گیری است. شفافیت بین الملل ایتالیا این سمینارها را از سال ۱۹۹۷ در استان های مختلف ایتالیا برگزار کرده است. هزینه ها توسط کمک های مالی دولت محلی و بخش خصوصی پوشش داده می شود.

پیش زمینه

پس از افشای رسوایی دست های پاک (Mani Pulite) در سال ۱۹۹۲، ایتالیا وارد یک بحران عمیق سیاسی و اخلاقی شد. تحقیقات در این زمینه، سیاستمداران سطح بالا و همچنین رهبران صنعت را درگیر کرد که منجر به انحلال حزب دموکرات مسیحی، خودکشی رهبران ارشد و اختلافات خشونت آمیز بر سر دخالت سیاسی قوه قضائیه شد. مانی پولیت از حمایت گسترده شهروندان برخوردار بود و نسلی

و ۵ در بازه (صفر تا ۱۰) بوده است و از ۵ فراتر نرفته است. در سال ۲۰۱۹ نمره شاخص شادکامی ایران با کاهش ۰/۱۵۹ واحدی، به عدد ۴/۵۴ رسید و در میان ۱۵۶ کشور جهان، رتبه ۱۱۷ را به دست آورد. این میزان کاهش، بالاترین اندازه در بین سال های مورد بررسی تا سال ۲۰۲۳ بوده است. با این حال از سال ۲۰۱۹ به بعد تا سال ۲۰۲۳، نمرات شاخص شادکامی ایران هرچند به میزان کم سیر صعودی و افزایشی داشته است، بدین صورت که این نمرات در سال های ۲۰۲۰، ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ به ترتیب ۴/۶۷۲ (۰/۱۲۴ واحد افزایش)، ۴/۷۲۱ (۰/۰۴۹ واحد افزایش) و ۴/۸۸۸ (۰/۱۶۷ واحد افزایش) داشته است. رتبه های ایران در این سه سال نیز به ترتیب ۱۱۸ (۱۵۳ کشور)، ۱۱۸ (۱۴۹ کشور) و ۱۱۰ (۱۴۶ کشور) بوده است. در سال ۲۰۲۳ که آخرین گزارش جهانی شادکامی منتشر شده است، نمره شادکامی ایران با ۰/۱۲ واحد کاهش به عدد ۴/۸۷۶ رسید و ایران در میان ۱۳۷ کشور مورد بررسی در این سال به رتبه ۱۰۱ دست یافت. از برخی کشورها مانند سوریه و یمن نیز به دلیل بی ثباتی هیچ اطلاعاتی در دسترس نیست، اما کشور عربستان صعودی و امارات در این منطقه امتیازهای بالایی کسب نموده اند.

منابع:

- Happiness and Economic Growth Lessons from Developing Countries Edited by Andrew E. Clark and Claudia Senik, 2014
- Kollamparambil, U. (2019) Happiness, happiness inequality and income dynamics in South Africa. Journal of Happiness Studies, 1–22.

خدمات دولت برای صاحبان رانت در جامعه می تواند با کیفیت خدمات دولت با سایر آحاد جامعه بسیار متفاوت باشد و در نتیجه، با افزایش اندازه دولت، تمام دهک های درآمدی از منافع افزایش شادی به طور یکسان بهره مند نشوند و در نتیجه، نابرابری شادی به سبب گسترش اندازه دولت و تقویت فرایندهای رانت جویی افزایش یابد.

شاخص جهانی شادی در سال ۲۰۲۳ به طور متوسط ۵/۱۰ بوده که نسبت به سال گذشته ۰/۱ کاهش داشته است. کشورهای اروپایی بخش عمده ای از ۱۰ کشور شاد جهان را تشکیل می دهند و فنلاند برای ششمین سال در صدر جدول قرار دارد. میانگین امتیاز منطقه ای اروپا که برخی از شادترین کشورهای جهان را دارد ۶/۴ بوده است. کشورهای شمال اروپا مانند فنلاند، سوئد و ایسلند به طور مکرر امتیازات بالایی را کسب نمودند و این به معنی آن است که مردم این کشورها از زندگی خود با حاکمیت نهادی خوب رضایت دارند و بر اساس گزارش دیده بان شفافیت در زمینه فساد نیز از رتبه های خوبی برخوردارند. جالب توجه آن که به رغم جنگ در اوکراین، مردم این کشور کاهشی در شادی خود نسبت به سال قبل نشان ندادند. میانگین امتیاز در خاورمیانه و آسیای مرکزی ۵/۲ بوده که افغانستان دارای پایین ترین رتبه کشورهای جهان بوده است و دلیل اصلی آن نیز تسلط طالبان و بدتر شدن شرایط زندگی به ویژه برای زنان است. نمرات شادکامی ایران از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳، به استثنای سال ۲۰۱۴ در گزارش های جهانی شادکامی موجود است.

بر اساس بررسی های صورت گرفته و شکل (۱)، می توان گفت که نمرات ایران در شاخص جهانی شادکامی بین ۴

سازمان با ارائه موقعیت‌هایی که دانش‌آموزان می‌توانند با آن‌ها ارتباط برقرار کنند، توجه آن‌ها را به موضوع درستکاری و مبارزه با فساد جلب می‌کند.

برنامه آموزش اخلاق دارای سه مؤلفه است: مجموعه سمینارهایی که در مدارس متوسطه و دانشگاه‌ها برگزار می‌شود، اجرای تاثیر در مدارس و پروژه‌ای در زمینه اخلاق و ورزش. متن حاضر فقط بر مؤلفه اول تمرکز دارد.

سمینارهای مدارس و دانشگاه‌ها

از سال ۱۹۹۷، شفافیت بین‌الملل ایتالیا ۵۰ سمینار در مدارس متوسطه و ۱۵ سمینار در دانشگاه‌ها برگزار کرده است. سمینارها یک یا دو بار در ماه با در نظر گرفتن تقویم مدرسه برگزار می‌شود. برای کاهش هزینه‌های سفر، در صورتی که مکان‌ها به اندازه کافی نزدیک باشند، می‌توان دو سمینار در روزهای متوالی برگزار کرد.

یک سمینار معمولاً نیم روز برای دانش‌آموزان دبیرستانی و یک روز کامل برای شرکت‌کنندگان در سطح دانشگاه طول می‌کشد و به ۱۵۰ شرکت‌کننده محدود می‌شود. هر سمینار با ارائه سخنرانان آغاز می‌شود. معمولاً شش سخنران از یک بخش از جامعه، عمدتاً شخصیت‌های محلی وجود دارد؛ قصات،

نمایندگان مؤسسات عمومی، روزنامه‌نگاران، کارآفرینان، ورزشکاران و اعضای شفافیت بین‌الملل ایتالیا. سخنرانان «قهرمانان زندگی روزمره» هستند، یعنی افرادی که در زندگی عادی خود برای اتخاذ و حفظ یک اصل اخلاقی تلاش کرده‌اند. آن‌ها بر اساس حرفه‌ای بودن، صداقت و ارزش‌های اخلاقی خود انتخاب می‌شوند. به عنوان مثال، یکی از سخنرانان، یک تاجر بود که با موفقیت کارخانه‌ای را بدون استفاده از روش‌های فاسد اداره می‌کند؛ کارخانه‌ای که برای ۴۰۰ سال به خانواده و تعلق دارد. در این برنامه‌ها روزنامه‌نگاران اغلب برای سخنرانی مورد توجه هستند، زیرا آن‌ها به دانش‌آموزان یاد می‌دهند که چگونه اخبار روزنامه‌ها را تحلیل کنند. همه سخنرانان به صورت رایگان شرکت می‌کنند.

قالب ارائه سخنرانان متفاوت است، اما آن‌ها به طور کلی تعدادی از موضوعات پیشنهادی و موضوعات جدید را در موضوع اخلاق پوشش می‌دهند. سخنرانان تشویق می‌شوند تا به پرونده‌های واقعی فساد و داستان‌های محلی که دانش‌آموزان با آن‌ها آشنا هستند، رسیدگی کنند. ارائه‌های آن‌ها با حقایق و ارقام پشتیبانی و در صورت وجود، با مطالب دیداری یا صوتی همراه می‌شوند.

پس از ارائه، مناظره‌ای بین سخنرانان، دانش‌آموزان و معلمان برگزار می‌شود. این نقطه اوج سمینار معمولاً با پاسخ‌های مشتاقانه از سوی شرکت‌کنندگان دنبال می‌شود. غالباً نمایندگان که از مدارس دیگر حضور دارند از شفافیت ایتالیا درخواست می‌کنند که سمیناری را در مدرسه آن‌ها نیز برگزار کند.

فعالیت به عنوان یک سازمان آموزشی معتبر

پروژه سمینار توسط وزارت آموزش و پرورش تأیید شده است، که قدرتانی معتبر از یک ابتکار جامعه مدنی است. سمینارها به عنوان مکملی برای آموزش منظم عمل می‌کنند؛ بنابراین در ساعات مدرسه برگزار می‌شوند و دانش‌آموزان برای شرکت در آن امتیاز و اعتبار کسب می‌کنند. شفافیت بین‌الملل ایتالیا، به عنوان سازمان آموزشی مسئول، فهرستی از شرکت‌کنندگان در سمینار را در پایان سال تحصیلی به مدیریت مدرسه منطقه‌ای و وزارتخانه ارسال می‌کند تا حضور همه شرکت‌کنندگان مورد تأیید قرار گیرد. شرکت در سمینارها محدود به معلمان و دانش‌آموزانی است که به این موضوع

علاقه دارند و به عنوان نماینده پروژه خدمت می‌کنند و سمینارهای بعدی را با استفاده از دانش‌آموزان در مدارس خود ترویج می‌کنند. دانش‌آموزان مناسب از طریق بحث‌های مقدماتی و تکالیف مدرسه خود در مورد موضوع اخلاق شناسایی می‌شوند.

فرایند برنامه‌ریزی

شفافیت بین‌الملل ایتالیا برنامه‌ریزی برای سال تحصیلی آینده را در ماه جولای آغاز می‌کند. فهرستی از موضوعات احتمالی مورد بحث در ماه سپتامبر برای هر مدرسه شرکت‌کننده ارسال می‌شود؛ زمانی که فعالیت‌های فوق برنامه برای سال آینده برنامه‌ریزی شده است. سپس از معلمان خواسته می‌شود که مرتبط‌ترین موضوعات را انتخاب نمایند.

مکان برگزاری، که معمولاً یک سالن نمایش مدرسه یا یک سالن عمومی است از یک ماه قبل رزرو می‌شوند. برای مدارس و سخنرانان معرفی‌نامه، اسناد پیشنهادی و دعوت‌نامه‌ای که تاریخ، موضوعات و مکان را نشان می‌دهد، ارسال می‌شود. پس از تأیید سخنرانان، دعوت‌نامه‌هایی برای مدارس ارسال می‌شود که با بازگرداندن فهرستی از شرکت‌کنندگان، شرکت خود را در سمینار تأیید می‌کنند. یک پوشه حاوی انتشارات شفافیت بین‌الملل ایتالیا به هر دانشجو داده می‌شود تا پشتیبانی برای بحث و درس آن‌ها باشد.

در ابتدا ی هر سمینار، دانش‌آموزان و معلمان لیست شرکت خود در سمینار را امضا می‌کنند. این فهرست‌ها هر ساله به همراه درس‌های دانشجویی، پیرو الزامات مقررات مؤسسات آموزشی معتبر، به وزارت آموزش و پرورش ارسال می‌شوند. در پایان سمینار به هر استاد و دانش‌آموز گواهی‌نامه اعطا می‌شود. این گواهی‌نامه اعتبار حرفه‌ای را برای معلمان و اعتبار علمی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند.

نتایج و توصیه‌ها

از سال ۱۹۹۷ تاکنون، در مجموع ۵ هزار دانش‌آموز و ۳۰۰ معلم از ۵۰ استان شرکت کرده‌اند. شواهد نشان می‌دهد که آگاهی آن‌ها از هزینه‌ها و آسیب‌های ناشی از فساد و همچنین انگیزه آن‌ها برای ایفای نقش فعال در جامعه مدنی افزایش یافته است. یکی از عوامل کلیدی موفقیت این برنامه، مشارکت اعضا و داوطلبان شفافیت بین‌الملل ایتالیا بوده است که نقش مهمی در سازماندهی و تسهیل رویدادهای سمینار ایفا می‌کنند؛ افزون بر این، حفظ روابط کاری خوب با معلمان شرکت‌کننده و مدیران مدارس بسیار مهم است. بسیاری از سخنرانان‌ها و داستان‌های سمینارها در کتابچه راهنمای اخلاق برای هزاره سوم شفافیت بین‌الملل ایتالیا مستند شده است. این کتاب به اخلاق در زمینه‌های مختلف مانند آموزش، ورزش، خدمات عمومی و سیاست می‌پردازد و به عنوان ابزار آموزشی در کلاس‌های اخلاق در مدارس راهنمایی استفاده می‌شود.

سمینارها با مقالاتی که در روزنامه‌ها، مجلات و نشریات انجمن اولیا و مربیان منتشر شده‌اند، در مطبوعات به خوبی پوشش داده شده‌اند. یکی دیگر از نتایج ارزشمند این است که سمینارها به تدریج گروه‌های مختلف جامعه، مانند والدین، انجمن‌های والدین، دانشگاه‌ها و باشگاه‌های ورزشی را درگیر می‌کنند. انجمن‌های والدین به ویژه نقش مهمی در ترویج برنامه سمینار مدرسه دارند.

منبع: <http://www.transparency.org/en/publication/teaching-integrity-to-youth-examples-from-11-countries>

هوش مصنوعی ابزار مقابله با فساد

دیجیتالی شده با سطح مشخصی از دولت الکترونیک را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ جایی که معاملات یا تعاملات با مقامات دولتی تا حد زیادی دیجیتالی است که در برنامه‌های تأمین اجتماعی بخش حقوقی، در پلیس، بیمه و امنیت حضور مشهود دارند.

دولت‌های دیجیتال و نظارت هوشمندان

تعاملات دیجیتالی بین دولت و شهروندان در بسیاری از موارد پایه و اساس ساخت برنامه‌های کاربردی هوش مصنوعی است. بازطراحی روش‌های انجام کسب و کار یا حکمرانی برای فعال کردن اتوماسیون و کمک‌های هوش مصنوعی در برخی موارد خطر تقلب یا فساد را کاهش می‌دهد.

در عین حال گسترش استفاده از هوش مصنوعی منجر به افزایش علاقه به سرمایه‌گذاری و کاربردهای هوش مصنوعی در بخش‌هایی مانند بهداشت، کشاورزی، آموزش و تولید می‌شود.

آکسفورد اینسایت به عنوان مرجعی معتبر در ارائه آموزش‌های علوم و فناوری، هوش مصنوعی را به عنوان «طلایه دار بعدی مبارزه با فساد» معرفی کرده است.

با استفاده از هوش مصنوعی، انسان‌ها می‌توانند بر جزئیات تمرکز کنند و موارد مشکوک سوءاستفاده، تقلب یا فساد را پیگیری کنند. از مکزیک تا هند و از آفریقای جنوبی تا برزیل، کشورهای در حال توسعه به استفاده از هوش مصنوعی برای بهبود شرایط حکمرانی خود روی آورده‌اند.

در طول دهه گذشته، چندین مورد از اصلاحات در مکزیک برای بهبود رشد اقتصادی و رسیدگی به میزان بالای فساد انجام شده است. اداره مالیات مکزیک پروژه‌ای آزمایشی را برای شناسایی عملیات متقلبانه در بین

❖ **مقدمه:** در نیمه اول قرن بیستم، داستان‌های علمی - تخیلی، جهان را با مفهوم ربات‌های هوشمند آشنا کرد. در دهه ۱۹۵۰، نسلی از دانشمندان، ریاضی‌دانان و فلاسفه مفهوم هوش مصنوعی (AI) در ذهنشان ایجاد شده بود. یکی از این افراد آلن تورینگ بود، جوانی که امکان وجود هوش مصنوعی از نظر علم ریاضی را بررسی می‌کرد. تورینگ پیشنهاد کرد که اگر انسان‌ها از اطلاعات موجود و همچنین تعقل برای حل مشکلات و تصمیم‌گیری استفاده می‌کنند، پس چرا ماشین‌ها نمی‌توانند همین کار را انجام دهند؟ این موضوع سنگ بنای چارچوب منطقی مقاله او در سال ۱۹۵۰ با عنوان ماشین‌های محاسباتی و هوش بود که در آن نحوه ساخت ماشین‌های هوشمند و چگونگی آزمایش هوش آن‌ها را مورد بحث قرار داد. آلن تورینگ نتیجه تحقیقات خود را با عنوان «ماشین‌های رایانه‌ای و هوش» منتشر کرد و در نهایت به آزمون تورینگ تبدیل شد که متخصصان از آن برای اندازه‌گیری هوش رایانه‌ای استفاده کردند. به این ترتیب اصطلاح «هوش مصنوعی» ابداع شد و مورد استفاده عموم قرار گرفت.

در عصر دیجیتال فعلی، هوش مصنوعی در ابزارها، خودروها و کالاهای مصرفی تعبیه شده است. الگوریتم‌ها بر اساس انتخاب‌های قبلی‌تان، موسیقی‌هایی را که باید گوش دهید را محاسبه می‌کنند. ماشین‌ها پیشنهاد می‌کنند که کدام کتاب را بخرید یا چه کسی را برای جلسات دعوت کنید. ابزارهای ترجمه به سرعت در حال بهبود هستند. چت ربات‌های الگوریتم‌محور به سؤالات ما به صورت متنی یا زبان گفتاری پاسخ می‌دهند.

این فناوری‌ها، بخش‌های بیشتری از زندگی در اقتصادهای

شرکت‌های مالیات‌دهنده با استفاده از الگوریتم‌های هوش مصنوعی و ابزارهای تجزیه و تحلیل اجرا کرد. طی سه ماهه از اجرای این طرح آزمایشی شش ماهه، ۱۲۰۰ شرکت متقلب شناسایی و ۳۵۰۰ تراکنش متقلبانه تشخیص داده شد.

ابزارهای دیجیتال و هوش مصنوعی نیز در پروژه‌های آزمایشی برای کشف تقلب و فرار مالیاتی در تدارکات عمومی استفاده شده است. مؤسسه رقابت‌پذیری (IMCO) مکزیک همراه با اطلاعات مشارکتی (OPI) از پرسش‌های خودکار مبتنی بر هوش مصنوعی (AI) بر روی میلیون‌ها رکورد داده برای تجزیه و تحلیل قراردادهای دولت و شناسایی مخاطرات احتمالی فساد استفاده کردند. مجموعه داده از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷ تدارکات عمومی دولت را پوشش می‌دهد و شامل ۶ میلیون خط داده با ۲۳۰ میلیون سلول از ۹ منبع مختلف است. با استفاده از شواهد حاصل از آن پروژه، آن‌ها یک شاخص ریسک فساد ایجاد کردند که ریسک را در بیش از ۱۵۰۰ واحد خرید مورد مطالعه شناسایی کرد. گام بعدی توسعه یک استراتژی هوش مصنوعی برای کشور است. مکزیک برنامه‌هایی دارد که جزء ده کشور اول جهان باشد که به یک استراتژی ملی برای هوش مصنوعی متعهد هستند. در آفریقای جنوبی نیز ارزیابی هوش مصنوعی به عنوان ابزاری برای نظارت بر نحوه محاسبه و وصول مالیات در برنامه عملکرد سالانه قرار دارد. طی همکاری بین چند مؤسسه مالی و مؤسسات دولتی، پیش‌نویس سیاستی برای ارزیابی مقررات دارایی‌های کریپتو و نهادهای ارائه‌کننده ارز دیجیتال هستند، تهیه گردید. در این مرحله، هدف، ثبت نام بازیگران و کسب تسلط اطلاعاتی در مورد این بازار است. در مرحله بعد، مقامات دولتی ارزیابی خواهند کرد که آیا ((فعالیت‌های دارایی رمزنگاری می‌توانند در چارچوب‌های نظارتی موجود قرار بگیرد یا خیر)).

در دیگرسوی جهان، دولت‌هند در حال برنامه‌ریزی برای استفاده از هوش مصنوعی برای نظارت بر رسانه‌های اجتماعی و بررسی سوابق مالیاتی است. در سال ۲۰۱۷، وزارت

دارایی هند سامانه (Project Insight) را برای نظارت بر تراکنش‌های با ارزش بالا، از جمله نظارت بر حساب‌های رسانه‌های اجتماعی، برای شناسایی الگوهای هزینه و مقایسه آن با سوابق مالیاتی راه‌اندازی کرد؛ به این ترتیب که از فناوری‌های هوش مصنوعی برای نظارت بر تراکنش‌ها و احتمالاً اسکن اکانت‌های رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌شود.

دفتر بازرسی کل دولت برزیل، برنامه‌ای را برای تخمین خطر رفتار مشکوک به فساد در میان کارمندان دولت راه‌اندازی نموده است. با وارد کردن شماره تأمین اجتماعی یک کارمند دولت در سامانه مربوطه، میزان احتمال فاسد بودن فرد نشان داده می‌شود. صدها متغیر در تجزیه و تحلیل انجام شده توسط ابزار مذکور گنجانده شده است که از جمله می‌توان به نحوه استخدام فرد، سوابق جنایی احتمالی، روابط تجاری با سهامداران، وابستگی‌های سیاسی و سطح موقعیت اجتماعی شخص همگی در این محاسبه گنجانده شده است. برای آموزش این الگوریتم از مجموعه داده بزرگی در مورد محکومیت کارمندان دولت استفاده شد. اکنون یک سیستم مشابه برای شناسایی خطر فاسد شدن شرکت‌های تجاری راه‌اندازی شده است.

ابزار همه‌کاره!

در عصر دیجیتال، هوش مصنوعی (AI) یک متحد قدرتمند در مبارزه با فساد است. این فناوری با توانایی تجزیه و تحلیل حجم زیادی از داده‌ها و شناسایی الگوهای پنهان، ابزارهای بی‌سابقه‌ای را برای شناسایی و جلوگیری از اقدامات متقلبانه ارائه می‌دهد. از مهم‌ترین کاربردهای هوش مصنوعی در پیشگیری و مقابله با فساد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

برنامه عدالت ۴:

در برزیل، طرح عدالت ۴ از هوش مصنوعی برای ارتقای دسترسی به عدالت عمومی استفاده می‌کند. بررسی شورای ملی دادگستری (CNJ) این کشور، رشد بیش از ۱۷۰ درصدی پروژه‌های هوش مصنوعی را در مقایسه با سال قبل نشان داد. مشوق‌های اصلی برای استفاده از هوش مصنوعی در

دادگاه‌ها شامل افزایش بهره‌وری، نوآوری، بهبود کیفیت خدمات قضایی و کاهش هزینه‌ها است. رافائل لیت، قاضی کمکی که با شورای ملی دادگستری در مورد عدالت ۴ کار می‌کند، توضیح می‌دهد: «هدف، فراهم کردن دسترسی به عدالت از طریق توسعه اقدامات و پروژه‌های مشترک با استفاده از فناوری‌های جدید و هوش مصنوعی است».

تدارکات عمومی: کنترل مناقصات دولتی و نظارت بر مناقصات برای شناسایی الگوهای غیرعادی، مانند مناقصه‌های سفارشی یا مناقصه‌هایی که همیشه یک شرکت در آن برنده می‌شود یا بررسی قراردادهای عمومی برای بندهای غیرمعمول یا شرایط بالقوه فاسد.

حسابرسی عمومی: حسابرسی بودجه برای تجزیه و تحلیل مصارف شهرداری‌ها و سایر ادارات دولتی، شناسایی تخصیص‌های نامنظم یا هزینه‌های غیرموجه، کنترل یارانه‌ها و کمک‌های مردمی برای کشف موارد تکراری یا ذی‌نفعانی که با شرایط پرداخت و استحقاق دریافت یارانه‌ها مطابقت ندارند.

منابع انسانی:

مدیریت منابع انسانی برای کشف بی‌نظمی در فرایندهای انتخاب، ترفیعات داخلی، مبادله و غیره. کنترل تضاد منافع با شناسایی روابط احتمالی بین کارکنان اداره دولتی و شرکت‌های خصوصی. خدمات رفاهی:

تشخیص بی‌نظمی‌ها در مدیریت خدمات عمومی با شناسایی گرانی‌های احتمالی، کاستی‌ها یا اقدامات غیرقانونی.

تحلیل داده‌ها:

یکپارچه‌سازی پایگاه داده. با اتصال پایگاه‌های داده عمومی (محلی، ملی یا بین‌المللی)، می‌توان به بانک‌های اطلاعاتی مذکور رجوع نمود و تقلب‌های احتمالی را به طور مؤثرتری شناسایی کرد.

حفاظت از داده‌ها:

حفاظت از داده‌های حساس با هشدار در مورد دسترسی غیرمجاز یا دستکاری پایگاه‌های اطلاعاتی دولتی. بهینه‌سازی تحقیقات، زیرا در هنگام شناسایی یک مورد احتمالی کلاهبرداری، هوش مصنوعی می‌تواند مجموعه‌ای از مراحل یا اقدامات را بر اساس موارد قبلی توصیه کند؛ بنابراین منابع و زمان‌های تحقیق را بهینه می‌کند.

ارائه هوشمند آموزش‌های کاربردی برای کارکنان دولت و شهروندان:

تطبیق محتوا با نیازهای واقعی هر فردی که توسط خود هوش مصنوعی شناسایی شده است.

قانون‌گذاری و شفافیت:

شفافیت در تصمیم‌گیری: ابزارهای هوش مصنوعی که نحوه اتخاذ تصمیم‌های خاص دولت یا شرکت را توضیح می‌دهند و احتمال طرفداری بی‌رویه را کاهش می‌دهند.

بررسی قوانین و مقررات: هوش مصنوعی می‌تواند قوانین مناطق یا کشورهای مختلف را تجزیه و تحلیل و مقایسه کند تا اصلاحاتی را پیشنهاد کند که خلأهای قانونی را که کاهش‌دهنده فساد می‌باشند را تقلیل دهد.

منابع:

• <https://www.u4.no/publications/artificial-intelligence-a-promising-anti-corruption-tool-in-development-settings>

• <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/home>

هریک از کشورهای عضو که دارا شدن من غیر حق را جرم انگاری ننموده‌اند، می‌بایست تاجایی که قوانین داخلی کشورشان اجازه می‌دهد، کمک‌ها و همکاری لازم را درباره‌ی این جرم، آن‌گونه که در کنوانسیون ذکر شده، فراهم آورند.

دارا شدن نامشروع؛ یک مفهوم حقوقی چالش برانگیز (بخش نخست)

اگرچه در نظام حقوقی ایران، قاعده کلی جلوگیری از دارا شدن نامشروع، به صراحت مورد اشاره واقع نشده است؛ لیکن قانون مربوط به رسیدگی به دارایی وزراء و کامندان دولت و شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته به آن‌ها در ۱۹ اسفندماه ۱۳۳۷ به تصویب مجلس وقت رسید. قانون دیگری که در مورد دارا شدن نامشروع در حقوق ایران می‌توان به آن اشاره نمود، اصل ۱۴۲ قانون اساسی است که به موجب آن، «دارایی رهبر، رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور، وزیران و همسران و فرزندان آنان قبل و بعد از خدمت، توسط رئیس قوه قضائیه رسیدگی می‌شود که برخلاف حق افزایش نیافته باشد».

آراء و نظرات حقوقی متنوع

موضوع دارا شدن نامشروع از مجموعه بسیار متفاوتی از نظرات حقوقی استفاده می‌کند؛ در حالی که برخی آن را یک ابزار مهم در مبارزه با فساد و جرائم دیگر بازاریابی دارایی‌ها در نظرمی‌گیرند، اما سایرین آن را نقض اصول حقوقی رایج می‌دانند. هرگونه تلاش برای معرفی قوانین دارا شدن نامشروع در یک کشور، اغلب باعث ایجاد مباحث به شدت قطبی قانونی می‌شود.

دلیل این مسئله این نکته است: «قوانین مربوط به دارا شدن نامشروع به دادگاه‌ها اجازه می‌دهد فردی را برای کسب یا بهره‌مندی از میزان ثروتی مجازات کنند که با ارجاع به منابع قانونی درآمدش قابل توجیه نیست. این مسئله می‌تواند بدون قانع کردن دادگاه، مبنی بر اینکه یک اقدام مجرمانه مجزا یا اساسی رخ داده، دراستاندارد مدنی یا کیفری برای این مسئله باشد. این قوانین به نوعی از تفکر حقوقی

چندین کشور عضو کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد، این ماده را اجرا کرده و قوانین مربوط به دارا شدن نامشروع را معرفی نموده‌اند. از طرف دیگر، سایر کشورهای عضو کنوانسیون مذکور در مخالفت خود نسبت به این مفهوم حقوقی مصمم بوده و دادگاه‌های آن‌ها حتی از ارائه همکاری بین المللی در بازیابی دارایی‌ها امتناع ورزیده‌اند (در پرونده‌هایی که براساس قوانین دارا شدن نامشروع در دیگر کشورها تشکیل شده‌اند).

حتی در میان کشورهایی که قوانین دارا شدن نامشروع را اعمال نموده‌اند، درباره شکل واقعی اجرای این قوانین اختلافاتی وجود داشته است. متعاقباً قوانین این مفهوم به شکلی کاملاً متفاوت و با طرح‌های مختلف، در سراسر جهان نگارش شده‌اند. برای مثال؛ در حالی که برخی کشورها، دارا شدن نامشروع را با ماهیت کیفری در نظرمی‌گیرند، سایرین آن را تحت قوانین مدنی طبقه‌بندی کرده‌اند؛ افزون بر این، در حالی که برخی کشورها بر این باور هستند که قوانین دارا شدن نامشروع باید مقامات دولتی را هدف بگیرد و در ارتباط با فساد باشد، سایر کشورها این نوع قوانین را در مبارزه با جرائم دیگر، مانند جرائم مرتبط با مواد مخدر ارزشمند می‌دانند؛ بنابراین حتی ریشه‌شناسی اساسی این مفهوم نیز با اختلاف نظرانی همراه بوده است. بسیاری از کشورها از اصطلاحات جایگزین برای توصیف و تعریف آن

سنتی انحراف دارند و در نتیجه تعجب برانگیز نیست که هرگونه تلاش برای معرفی این قوانین، باعث ایجاد مباحث و چالش‌های بسیار خواهد شد».

یک نمونه شاخص و نمادین از تأثیر قطبی که این مفهوم حقوقی دارد، در امور مربوط به آماده‌سازی کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد مشاهده می‌شود که به فرایند مذاکره برای شامل نمودن دارا شدن نامشروع در ماده ۲۰ کنوانسیون اشاره می‌کند. زمانی که گزینه‌ها برای یک ماده پیشنهادی درباره دارا شدن نامشروع در کمیته مذاکره‌کننده معرفی شدند، تعدادی از هیئت‌های نمایندگی کشورها به سرعت نگرانی‌های قابل توجه خود را مطرح کردند. روسیه و اعضای اتحادیه اروپا حتی تا آنجا پیش رفتند که تمایل قوی خود را مبنی بر حذف ماده پیشنهادی از متن پیشنهادی کنوانسیون به صورت کلی بیان نمودند. در سوی دیگر این طیف، نمایندگان کشورهای دیگر سرسختانه از این ماده قانونی حمایت کردند، در نتیجه بعد از چندین جلسه مذاکره، توافقی صورت گرفت؛ به این صورت که ماده ۲۰ باقی‌ماند، اما تنها به شکل غیر الزام‌آور.

نگرش‌های مختلف در قبال این مفهوم حقوقی، به صورت مشخص در رویکردهای متفاوت اتخاذ شده توسط حوزه‌های قانونی کشورهای گوناگون، در پاسخ به این توصیه غیر اجباری بازتاب داده شده است. از یک طرف

در قوانین خود استفاده کرده‌اند، که از جمله آن‌ها می‌توان به «ثروت توجیه‌ناپذیر» و یا «دارا شدن ناعادلانه» اشاره کرد.

نگرش‌ها و نظرات متفاوت تاکنون با این حقیقت تقویت شده‌اند، که دارا شدن نامشروع اغلب یک حوزه توسعه نیافته و آزمون نشده از قانون است؛ در حالی که برخی کشورها قوانین مربوط به دارا شدن نامشروع را در دهه ۱۹۶۰-۱۹۵۰ معرفی کرده‌اند، تنها تعداد بسیار محدودی تا آغاز قرن، این قوانین را در کتاب‌های قانون ثبت کرده‌اند.

چندین کشور قوانین مربوط به دارا شدن نامشروع را بیشتر در دوره گذشته معرفی کرده‌اند. با این حال، همچنان میزان قابل توجهی از عدم قطعیت و تردید در بین متخصصان، در ارتباط با نحوه کاربرد این قوانین وجود دارد و بسیاری از کشورها در استفاده از این قوانین تردید داشته‌اند. به عنوان نمونه؛ در حالی که قانون دارا شدن نامشروع در تانزانیا از سال ۲۰۰۷ وجود داشته، اولین رویه‌های قضایی دادگاه‌ها در ارتباط با این قوانین از سال ۲۰۱۹ آغاز شد.

استفاده از قوانین دارا شدن نامشروع همراه با تردید بوده و به صورت کلی نقض عمومی حقوق و تجربه قانونی درباره این موضوع وجود دارد. در نتیجه، مباحث دنباله‌دار درباره اثربخشی قوانین مربوط به دارا شدن نامشروع و سازگاری کلی آن‌ها با هنجارهای حقوقی اثبات شده، قابل درک هستند.

مقدمه

❖ در توضیح حقوقی جرم «دارا شدن نامشروع» گفته شده است که این جرم انگاری در واقع پاسخی به نیازهای عملی در راستای مشکلات مربوط به دلایل اثبات ارتشاء است. همچنین تعریف این جرم پاسخی به نیازهای قضایی برای غلبه بر موانع مربوط به بار اثبات دعوا در پرونده‌های مربوط به فساد و مشکل جمع‌آوری دلیل است. به همین علت، این جرم توسط سازمان همکاری و امنیت اروپا به عنوان یک ابزار مفید برای مبارزه با فساد مد نظر قرار گرفته است. ویژگی عمده این جرم که آن را با سایر عناوین مجرمانه متفاوت می‌کند تقدم اماره مجرمیت بر اصل برائت است؛ زیرا در این ماده پیش بینی شده که مقام دولتی باید دلیل منطقی برای افزایش ثروتش داشته باشد و همین امر بار اثبات مشروعیت اموال را بر عهده متهم قرار می‌دهد.

جرم انگاری دارا شدن نامشروع، به عنوان اقدامی برای مبارزه با فساد، در کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد (UNCAC) و همچنین دیگر معاهدات منطقه‌ای مانند کنوانسیون بین کشورهای آمریکایی علیه فساد و یا کنوانسیون اتحادیه آفریقا در ارتباط با پیشگیری و مبارزه با فساد انجام شده است.

زمینه تاریخی جرم انگاری دارا شدن نامشروع

یکی از اولین تلاش‌ها برای جرم انگاری دارا شدن نامشروع، توسط رودولفو کورومیناس سیگورا، نماینده کنگره آرژانتین در دهه ۱۹۳۰ در مواجهه با ثروت غیر قابل توجه یک مقام دولتی انجام پذیرفت. این مقام دولتی آشکارا ثروتی داشت که به هیچ وجه نمی توانست از حقوق رسمی اش حاصل شده باشد. با وجودی که این تلاش اولیه در آرژانتین با شکست روبه رو شد، اقدامات موفقیت آمیز برای قانون گذاری علیه دارا شدن نامشروع به صورت آهسته در تعدادی از کشورها در سراسر جهان، در طول دهه های بعد پدیدار شد.

در اوایل دهه ۱۹۵۰ هنگ کنگ قوانینی را معرفی کرد که جرائم انضباطی را برای مقامات دولتی تصریح می کرد، زیرا آن ها نمی توانستند توضیح دهند چگونه به دارایی های خود رسیده اند و یا استانداردی از زندگی داشتند که متناسب با حقوق رسمی ایشان نبود. براساس این حرکت آهسته و پیوسته، تعدادی از کشورهای دیگر نیز قوانینی را در طی دود دهه بعد در این ارتباط تصویب کردند. مصر قانونی را در سال ۱۹۷۵ ارائه کرد که هر گونه افزایش ثروت یک مقام دولتی که تناسبی با منابع درآمد قانونی اش نداشت، غیر قانونی در نظر گرفته می شد.

در سال ۱۹۹۶ آگاهی بین المللی برای مفهوم دارا شدن نامشروع گامی قابل توجه به جلو برداشت و کنوانسیون بین کشورهای آمریکایی علیه فساد (IACAC)، به اولین کنوانسیونی تبدیل شد که دارا شدن نامشروع را تحت ماده ۹ شامل می نمود که این مفهوم را به صورت افزایش قابل توجه در دارایی های یک مقام دولتی توصیف کرد؛ چنانچه آن مقام نتواند به صورت معقول نسبت به درآمد قانونی اش در طی عمل به وظایف، آن را توضیح دهد.

در سال ۲۰۰۳ کنوانسیون اتحادیه آفریقا درباره پیشگیری و مبارزه با فساد (AUCPPC) به دومین کنوانسیونی تبدیل شد که مقرراتی در ارتباط با دارا شدن نامشروع مطرح می نمود. این کنوانسیون به صورت مشابه این مفهوم را تحت ماده یک این گونه توصیف کرد: «افزایش

قابل توجه دارایی های یک مقام عمومی یا هر فرد دیگر، که نمی تواند به صورت معقول نسبت به درآمدش توضیحی برای آن ارائه دهد».

در نهایت در همان سال کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد، قانونی را در ارتباط با دارا شدن نامشروع در سال ۲۰۰۳ ارائه نمود و در ماده ۲۰ تصریح داشت: «بر اساس قانون اساسی و اصول اساسی سیستم حقوقی، هر یک از کشورهای عضو عنداللزوم باید تصویب قوانین و اقداماتی را در نظر بگیرند، تا دارا شدن نامشروع در صورت ارتکاب تعمدی، جرم کیفری در نظر گرفته شود».

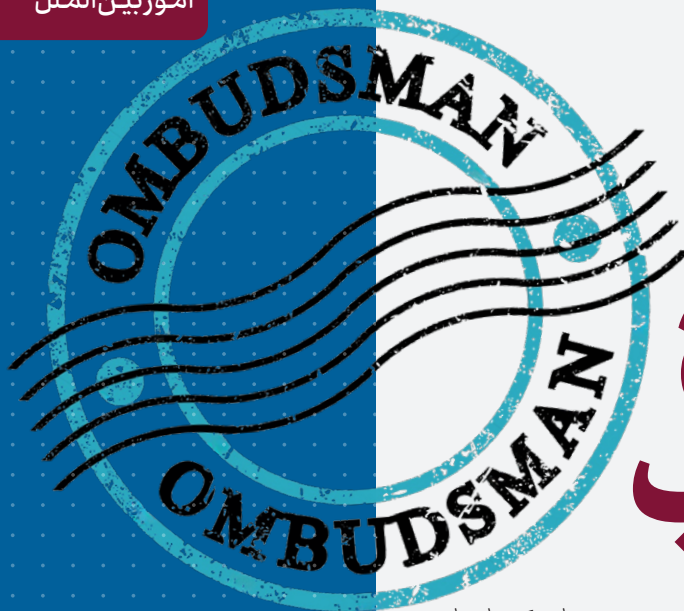
همان گونه که در بالا ذکر شد، مطابق اسناد بین المللی، جرم انگاری دارا شدن نامشروع، به عنوان اقدامی برای مبارزه با فساد، در کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد (UNCAC) و همچنین دیگر معاهدات منطقه ای مانند کنوانسیون بین کشورهای آمریکایی علیه فساد و یا کنوانسیون اتحادیه آفریقا در ارتباط با پیشگیری و مبارزه با فساد انجام شده است؛ با این حال، این موضوع بر اساس معاهدات مذکور، اجباری و الزام آور نیست. بر اساس کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد و کنوانسیون اتحادیه آفریقا در ارتباط با پیشگیری و مبارزه با فساد، ادبیات و زبان غیر الزام آورو غیر اجباری این امکان را در اختیار کشورهای قرار می دهد تا خودشان تصمیم بگیرند که آیا می خواهند قوانین دارا شدن غیر قانونی را اجرا کنند یا خیر؛ در حالی که بر اساس کنوانسیون بین کشورهای آمریکایی علیه فساد، کشورها ممکن است از معرفی جرم دارا شدن غیر قانونی، در صورتی سرباز بزنند که به این نتیجه برسند که این مسئله، مخالف حقوق و قانون اساسی موجود آن ها است.

«هر یک از کشورهای عضو که دارا شدن من غیر حرق را جرم انگاری ننموده اند، می بایست تاجایی که قوانین داخلی کشورشان اجازه می دهد، کمک ها و همکاری لازم را درباره این جرم، آن گونه که در کنوانسیون ذکر شده، فراهم آورند».

منبع:

• <https://learn.baselgovernance.org/course/view.php?id=6>

آمبودزمان و ترویج حکمرانی خوب

❖ آمبودزمان^۱ مفهومی برای بیان تضمین شفافیت، پاسخ گویی و انصاف در حکمرانی است و از واژه سوئدی به معنای «نماینده» یا «میانجی» اقتباس شده است. آمبودزمان به مقام یا ارگان مستقلی اطلاق می شود که رسیدگی به شکایات مردمی علیه نهادهای دولتی یا سازمان های عمومی را بر عهده دارد.

آمبودزمان پل ارتباطی بین دولت و شهروندان و یک واسطه بی طرف و میانجی محسوب می شود. نقش اصلی آمبودزمان، حفاظت از حقوق افراد و ترویج حکمرانی خوب از طریق رسیدگی به موضوعاتی مانند سوء رفتار اداری، سوء استفاده از قدرت، سوء مدیریت و نقض حقوق شهروندی است. معمولاً به آمبودزمان اختیاراتی برای دریافت شکایات، انجام تحقیقات، جمع آوری شواهد و ارائه توصیه هایی برای جبران یا اصلاح امور داده می شود. آمبودزمان صلاحیت دسترسی به اطلاعات مربوطه، مصاحبه با طرف های درگیر و صدور گزارش هایی را دارد که یافته ها و توصیه های آن ها را متمایز می کند. آمبودزمان به عنوان یک مقام و یا نهاد، مستقل و بی طرف است که برای رسیدگی به شکایات افراد از مقامات یا نهادهای عمومی منصوب می شود. آمبودزمان نقش میانجی بین شاکی و نهاد مورد شکایت دارد و هدف آن حل تعارضات و ترویج عدالت و حکمرانی خوب است.

سیستم آمبودزمان بر اساس اصول استقلال، بی طرفی و انصاف عمل می کند. از آمبودزمان انتظار می رود که مستقل عمل کند، عاری از هر گونه نفوذ یا مداخله باشد و اطمینان حاصل کند که تحقیقات به طور عینی و بدون جانبداری انجام می شود. با فراهم کردن سازوکاری برای شهروندان جهت بیان نگرانی های خود و پاسخ گو کردن مقامات دولتی، آمبودزمان نقش بسیار مهمی در جلوگیری از فساد، ترویج شفافیت و افزایش اعتماد عمومی به دولت ایفا می کند. آمبودزمان به عنوان

سازوکار کنترل و تعادل، تضمین می نمایند که نهادهای دولتی در محدوده قانون، استانداردهای اخلاقی را رعایت می کنند. به طور خلاصه، مفهوم آمبودزمان یک جزء اساسی از حکومت مردمی و دموکراتیک است. این سازوکار برای حمایت از حقوق افراد، پاسخ گویی مقامات دولتی و ارتقای صداقت و انصاف در عملکرد نهادهای دولتی است.

نهاد آمبودزمان که به عنوان دفتر آمبودزمان یا کمیسر پارلمانی برای امور اداری نیز شناخته می شود، سابقه ای غنی دارد که به چند قرن قبل بازمی گردد. نهاد آمبودزمان ریشه در کشور سوئد دارد و اساساً در نتیجه تحولات داخلی و اصلاحات در داخل این کشور ایجاد شده است. گذار از سلطنت مطلقه به یک سیستم پارلمانی در طول «عصر آزادی»^۲ در قرن هجدهم، منجر به ایجاد آمبودزمان در کشور سوئد شد. چارلز دوازدهم، پادشاه سوئد، که در امپراتوری عثمانی در تبعید به سر می برد، در طول زمان خود در آنجا با وقوع مجموعه اتفاقاتی به مفهومی اندیشید که بعداً منجر به ایجاد آمبودزمان شد. امپراتوری عثمانی نیز موقعیت مشابهی به نام «دفتر دار» داشت که وظیفه حسابرسی از مقامات دولتی و تأمین عدالت را بر عهده داشت. هنگامی که شاه چارلز دوازدهم به سوئد بازگشت، نیاز به موقعیت مشابه در کشور خود را درک کرد. در نتیجه، در سال ۱۷۱۳ که نظام سوئد بر اساس پادشاهی مطلقه اداره می گردید، پارلمان سوئد^۳ «آمبودزمان عدالت» را ایجاد کرد. نقش آمبودزمان این بود که به عنوان نماینده مردم عمل و از حقوق آن ها محافظت کند تا مقامات دولتی مطابق قانون عمل نمایند؛ با این حال مفهوم کلاسیک آمبودزمان در اوایل قرن نوزدهم در سوئد شکل گرفت و از آن زمان در بسیاری از کشورهای جهان گسترش یافت. نمونه تاریخی که اغلب به عنوان فلسفه ایجاد آمبودزمان ذکر می شود، مدل سوئدی

۱- کلمه «آمبودزمان» از واژه سوئدی (ombudsman) گرفته شده است که به معنای «نماینده» یا «عامل» است. این واژه ترکیبی از کلمات نماینده (ombud) یا (ombuds) و شخص (man) است.

2- Frihetstiden
3- Riksdag

امروزه با مطرح شدن مباحثی نظیر صیانت از حقوق عامه و شهروندی، عدالت اجتماعی، مسائل زیست محیطی، آگاهی بخشی عمومی و ...، شکل جدیدی از اعمال نظارت دولت ـ ملت بر سازوکار اداری، اجرایی و مالی دستگاه‌های حاکمیتی در قالب مفهوم آمبودزمان پدیدار شده است.

نظریه‌های مهم در رابطه با نقش آمبودزمان

۱. پاسخ‌گویی:

این نظریه بر نقش آمبودزمان در ارتقای مسئولیت‌پذیری در سازمان‌ها یا نهادها تأکید دارد. آمبودزمان به‌عنوان یک نهاد مستقل و بی‌طرف به شکایات رسیدگی می‌کند و تصمیم‌گیرندگان را در قبال اقدامات خود مسئول می‌داند.

۲. دسترسی به عدالت:

بر اساس این نظریه، آمبودزمان نقش تعیین‌کننده‌ای در تضمین دسترسی به عدالت برای افرادی که در مسیر سیستم حقوقی با مشکل مواجه هستند، ایفا می‌کند. آمبودزمان سازوکاری را برای افراد فراهم می‌کند تا بتوانند به‌دنبال جبران خسارت، حل اختلافات و دستیابی به راه‌حل برای شکایات خود باشند.

۳. عدالت اداری:

این نظریه بر نقش آمبودزمان در ارتقای انصاف و عدالت در فرایندهای تصمیم‌گیری اداری تمرکز دارد. آمبودزمان به‌عنوان محافظ در برابر سوءاستفاده‌های اداری عمل می‌کند و اطمینان می‌دهد که تصمیمات به شیوه‌ای شفاف، بی‌طرفانه و قانونی اتخاذ می‌شود.

۴. حقوق بشر:

این نظریه نقش آمبودزمان را در حمایت و ارتقای حقوق بشر بیان می‌کند. آمبودزمان به‌عنوان ناظر، نقض حقوق بشر را نظارت و بررسی کرده و با دفاع از حقوق افراد یا گروه‌های آسیب‌پذیر، اصلاحاتی را برای رسیدگی به مسائل سیستمی حقوق بشر پیشنهاد می‌دهد.

۵. حکمرانی دموکراتیک:

بر اساس این نظریه، آمبودزمان با افزایش شفافیت، مسئولیت‌پذیری و مشارکت شهروندان به حکومت دموکراتیک کمک می‌کند. آمبودزمان به‌عنوان پل ارتباطی بین دولت و شهروندان عمل نموده و اعتماد و مشروعیت را در مدیریت عمومی تقویت می‌کند. در مجموع این نظریه‌ها چارچوبی برای درک اهمیت و تأثیر نهاد آمبودزمان در ترویج حکمرانی خوب، حمایت از حقوق فردی و تضمین عدالت اداری ارائه می‌کنند.

امروزه انواع مختلفی از آمبودزمان‌ها در جهان وجود دارد که هر کدام دارای تخصص و صلاحیت‌های خاصی بوده و در ادامه به چند مورد اشاره می‌شود.

الف. مدافع حقوق بشر: این نوع از آمبودزمان بر حمایت و ارتقای حقوق بشر، رسیدگی به شکایات مربوط به نقض حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی یا فرهنگی تمرکز دارد.

ب. پارلمانی: به‌عنوان «مدافع مردمی» شناخته می‌شود و به بررسی شکایات علیه مقامات و سازمان‌های دولتی پرداخته و اطمینان حاصل می‌کند که آن‌ها مطابق قانون عمل می‌کنند و به حقوق شهروندان احترام می‌گذارند.

ب. مالیات و بیمه: به اختلافات بین مردم و نهادهای پولی و مالیاتی، مانند اشتباهات بانکی، اعتراضات مالیاتی و مطالبات بیمه‌ای یا مسائل مربوط به سرمایه‌گذاری می‌پردازد.

ت. بخش عمومی: بررسی شکایات علیه ادارات یا مقامات دولتی، خدمات عمومی و حصول اطمینان از برخورد عادلانه و رسیدگی به مسائل مربوط به تخلفات اداری یا سوءاستفاده از قدرت از جمله وظایف این نوع از آمبودزمان‌ها است.

ث. بخش خصوصی: بررسی و رسیدگی به شکایات علیه شرکت‌ها یا سازمان‌های خصوصی و کسب اطمینان از رفتار منصفانه و رعایت مقررات را بر عهده دارند.

ج. بهداشت و درمان: رسیدگی به شکایات بیماران علیه ارائه‌دهندگان خدمات بهداشت و درمانی، تضمین خدمات با کیفیت و حمایت از حقوق بیماران بر عهده این نوع از آمبودزمان است.

ج. محیط زیست: شکایات مربوط به مسائل زیست محیطی، برخورداری مردم از محیط‌زندگی سالم و پاسخ‌گو کردن نهادها در قبال تخلفات زیست محیطی را بررسی و پیگیری می‌نماید.

ح. آموزش و پرورش: رسیدگی به شکایات از مؤسسات

آموزشی، حصول اطمینان از برقراری عدالت آموزشی و برخورد عادلانه با مردم و ارتقای کیفیت آموزش از وظایف آن است.

مقایسه تطبیقی نهادهای آمبودزمانی و دستگاه‌های مبارزه با فساد

نهادهای آمبودزمانی و دستگاه‌های مبارزه با فساد هر دو سازوکارهای مهمی برای ترویج حکمرانی خوب و رسیدگی به مسائل مربوط به پاسخ‌گویی و شفافیت هستند، با این حال برخی شباهت‌ها و تفاوت‌ها وجود دارد که به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. اهداف

— نهادهای آمبودزمانی:

نهادهایی که به منظور تضمین انصاف، برابری و عدالت در عملکرد مدیریت دولتی به بررسی شکایات افراد علیه اقدامات دولتی یا اداری مربوط به سوءمدیریت، نقض حقوق بشر و نقض قوانین و مقررات می‌پردازند.

— دستگاه‌های مبارزه با فساد:

این دستگاه‌ها برای پیشگیری، کشف، تحقیق و تعقیب جرائم، تخلفات و به‌طور کلی برای مبارزه با فساد و ارتقای سلامت اداری در دو بخش عمومی و خصوصی تأسیس شده‌اند که بر انجام فعالیت‌هایی نظیر بازگرداندن اموال، نظارت بر اجرای صحیح قوانین، حسن جریان امور و آگاهی بخشی عمومی تمرکز دارند.

۲. استقلال

— نهادهای آمبودزمانی:

از دولت و سایر ارگان‌هایی که در مورد آن‌ها تحقیق می‌کنند مستقل بوده و معمولاً توسط قوه مقننه یا مجلس منصوب شده و بی‌طرفانه و بدون دخالت هیچ نهادی گزارش می‌دهند. این نهادها اغلب با نظارت از طریق نمایندگان مجلس در برابر مردم پاسخ‌گو هستند.

— دستگاه‌های مبارزه با فساد:

برای انجام مؤثر وظایف خود اغلب دارای چارچوب قانونی قوی بوده و اختیارات تحقیقاتی، بازرسی و دادستانی به آن‌ها اعطا می‌شود و عموماً به‌طور مستقل به

رویدادهای آتی

۱- بیست و یکمین کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد:

برای جهان خواهد گرفت تاد رک بهتری از نحوه حمایت از اصول مبارزه با فساد، دموکراسی و آزادی داشته باشد.

از سال ۱۹۸۳، کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد سیاست‌گذاران، رهبران تجاری، سازمان‌های جامعه مدنی و روزنامه‌نگاران از بیش از ۱۴۰ کشور را گرد هم آورده است تا تأثیر جهانی فساد و نحوه همکاری برای مبارزه با آن را برجسته کند. آخرین کنفرانس که توسط دولت ایالات متحده در واشنگتن دی‌سی برگزار شد، شامل بیش از ۲ هزار رهبر از همه بخش‌ها و اقشار بود تا به مسائل کلیدی از توقف جریان پول‌های کثیف گرفته تا حفاظت از دموکراسی و امنیت جهانی رسیدگی شود. جالب است بدانید شعار این کنفرانس «مقابله با تهدیدات جهانی: ایستادگی برای درستکاری» انتخاب شده است.

• <https://iaccseries.org/>

SAVE THE DATE!

21ST INTERNATIONAL ANTI-CORRUPTION CONFERENCE

18-21 June 2024
Vilnius, Lithuania

#IACC2024

بزرگ‌ترین مجمع مستقل جهانی مبارزه با فساد در سال آینده در لیتوانی میزبان بیست و یکمین دوره کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد (IACC) است که از ۲۹ خرداد تا اول تیر ۱۴۰۳ در ویلنیوس، کشور لیتوانی برگزار خواهد شد.

مجمع کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد تصمیم گرفت کنفرانس بعدی را در لیتوانی به دلیل اهمیت استراتژیک و تعهد آن به مبارزه با فساد از زمان کسب استقلال در ۳۰ سال پیش برگزار کند. کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد درس‌هایی از موفقیت‌های لیتوانی

است. جمهوری اسلامی ایران نیز با لحاظ این تحولات، در قانون اساسی به عنوان عالی‌ترین مرجع قانونی، به موضوع نحوه اعمال نظارت بر دولت پرداخته و دو وظیفه اصلی نظارت بر حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین را که از جمله اهداف اصلی فعالیت‌های آموذزمانی محسوب می‌شود را بر عهده سازمانی زیر نظر رئیس قوه قضائیه محول نموده است.^۵

براین اساس سازمان بازرسی کل کشور نزدیک به چهار دهه است که به عنوان آموذزمان جمهوری اسلامی ایران در حال فعالیت می‌باشد و بر مبنای ماده واحد قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در برخی از سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی^۶ به عنوان نماینده کشوری و آموذزمان ملی در دو نهاد مهم انجمن آموذزمان آسیایی^۷ و مؤسسه آموذزمان بین‌المللی^۸ عضویت فعال داشته است و در تأسیس سه نهاد بین‌المللی «مرکز منطقه‌ای همکاری دستگاه‌های مبارزه با فساد و نهادهای آموذزمانی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی (اگو)»^۹، «انجمن آموذزمان‌های کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اسلامی»^{۱۰} و «اتحادیه آموذزمان اوراسیا»^{۱۱} نقش کلیدی ایفا نموده و با انجام فعالیت‌های متعدد، ارتباطات دوبا چند جانبه با کشورهای همسود در حوزه‌های آموذزمانی و ضد فساد را ساماندهی کرده است.

این سازمان در دوره تحول و تعالی با هدف تقویت فعالیت‌های آموذزمانی در کل کشور، نسبت به ارتقای ساختار موجود از طریق مرکز رسیدگی به شکایات مردمی و نظارت همگانی و دفتر حمایت از تولید و سرمایه‌گذاری اقدام کرده و مأموریت‌های ویژه‌ای تعریف کرده است. در شمارگان آتی با تشریح اقدامات سازمان بازرسی کل کشور، نقش آموذزمانی و دستاوردهای آن تبیین خواهد شد.

۵- اصل ۱۷۴ قانون اساسی

۶- قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در برخی از سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی مصوب ۱۳۸۱/۰۳/۰۱ مجلس شورای اسلامی

7- Asian Ombudsman Association (AOA)

8- International Ombudsman Institute (IOI)

9- Regional Cooperation Center for Anti-Corruption and Ombudsman (RCCACO)

10- Organization Islamic Countries Ombudsman Association (OICOA)

11- Euro Asian Ombudsman Alliance (EOA)

نهاد بالادستی، رؤسای قوه مجریه یا قوه قضائیه گزارش می‌دهند.

۳. ظرفیت‌ها

– نهادهای آموذزمانی:

آموذزمان هاقدرت انجام تحقیقات، درخواست اطلاعات و ارائه توصیه‌هایی برای رسیدگی به شکایات را دارند و با میانجیگری میان مردم و نهادهای دولتی پیشنهادهایی را جهت تأمین منافع عمومی برای بهبود حکمرانی اعلام می‌کنند.

– دستگاه‌های مبارزه با فساد:

این دستگاه‌ها اختیارات گسترده‌ای برای مبارزه با فساد دارند و با انجام تحقیقات و جمع‌آوری شواهد، افراد فاسد را تحت پیگرد قانونی قرار می‌دهند. دستگاه‌های مبارزه با فساد عموماً با سازمان‌های مجری قانون، مؤسسات مالی و سازمان‌های بین‌المللی برای پیشگیری و کشف فساد همکاری نزدیک داشته و نیز با ارائه آموزش، سطح آگاهی‌های عمومی را افزایش داده و سیاست‌ها و راهبردهای ضد فساد را تبیین و پیگیری می‌کنند.

۴. صلاحیت‌ها

– نهادهای آموذزمانی:

عموماً صلاحیت رسیدگی به شکایات از کلیه دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی و مقامات استانی را دارند و می‌توانند موارد مربوط به تخلفات اداری، سوء مدیریت‌ها و نقض قوانین و مقررات را بررسی کنند.

– دستگاه‌های مبارزه با فساد:

صلاحیت رسیدگی به تخلفات در بخش‌های دولتی و خصوصی را دارند و بر پیشگیری و تحقیق در مورد جرائم فساد مانند رشوه، اختلاس، پول شویی و سوء استفاده از قدرت تمرکز می‌کنند. این دستگاه‌ها اغلب با سایر سازمان‌های مجری قانون و سایر مراجع نظارتی همکاری می‌کنند.

آموذزمان در جمهوری اسلامی ایران

امروزه با مطرح شدن مباحثی نظیر صیانت از حقوق عامه و شهروندی، عدالت اجتماعی، مسائل زیست محیطی، آگاهی بخشی عمومی و...، شکل جدیدی از اعمال نظارت دولت، ملت بر سازوکار اداری، اجرایی و مالی دستگاه‌های حاکمیتی در قالب مفهوم آموذزمان پدیدار شده

سازمان بازرسی کل کشور نزدیک به چهار دهه است که به عنوان آموذزمان جمهوری اسلامی ایران در حال فعالیت می‌باشد و بر مبنای ماده واحد قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در برخی از سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی به عنوان نماینده کشوری و آموذزمان ملی در دو نهاد مهم انجمن آموذزمان آسیایی و بین‌المللی عضویت فعال داشته است.

واژه‌نامه فساد

عمومی است، اعم از اینکه ناشی از تقصیر یا قصور متخلف باشد». برای این اساس تقصیر: «عبارت است از نقض عمدی قوانین و مقررات اداری و قصور عبارت است از کوتاهی غیر عمدی در اجرای وظایف اداری». در قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۹/۷ مجلس شورای اسلامی، برای تخلفات اداری تعریف خاصی ارائه نشده و فقط در ماده ۸ مصادیق آن بر شمرده شده است.

Accountability

پاسخ‌گویی:

پاسخ‌گویی عبارت است از پاسخ‌گو بودن یا مسئول بودن در قبال اقدامات و پیامدهای آن. فساد زمانی گسترش می‌یابد که سازوکارهای پاسخ‌گویی ضعیف باشد. توانایی پاسخ‌گویی افراد و مؤسسات یکی از ویژگی‌های اصلی حکمرانی خوب و محوری در روابط کارفرما - کارگزار است که در آن کارگزار پاسخ‌گو است. شفافیت برای پاسخ‌گویی کلیدی است؛ زیرا اطلاعاتی را در مورد فعالیت‌های کارگزاران خود به کارفرما می‌دهد. راه‌های مختلفی

Abuse of office

تخلف اداری:

مطابق تعریف، تخلف اداری، عبارت است از اعمال اختیاراتی که به واسطه نقش یا سمت اداری به یک شخص تفویض می‌شود به گونه‌ای که با قوانین یا اهداف آن جایگاه اداری مطابقت ندارد. در ماده ۱۹ کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد، سوء استفاده از وظایف نیز از مصادیق تخلف اداری بر شمرده شده است. سوء استفاده می‌تواند شامل فعل یا ترک فعل باشد و در این ارتباط قوانینی که نقض می‌شوند نیازی به یادآوری ندارند. واحد اداری مشمول تخلف اداری می‌تواند اعم از بخش دولتی یا خصوصی باشد. در مواردی که تخلف اداری با انگیزه منافع شخصی به وقوع می‌پیوندد، در صورتی که به صورت عمدی ارتکاب یابد، به عنوان جرم کیفری تلقی می‌شود.

در قوانین داخلی، مطابق ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۲۵ که برای ۵ سال به صورت آزمایشی به تصویب رسیده بود، تخلفات اداری چنین تعریف شده بود: «تخلفات انضباطی و اعمال خلاف اخلاق

مطالعه فساد و شیوه مبارزه با آن در دو دهه گذشته دشوارتر شده و با پیچیدگی‌های فنی و اصطلاحات تخصصی همراه گردیده است. از این شماره و در این بخش با هدف کمک به همکاران علاقمند و متخصصان ذی‌ربط برای درک مفاهیم کلیدی و نحوه استفاده از آن‌ها، لغات و اصطلاحات تخصصی مرتبط با فساد با استفاده از منابع معتبر از جمله کتاب واژه‌نامه فساد^۱ چاپ ۲۰۲۴ و واژه‌نامه مرکز منابع ضد فساد^۲ و کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد^۳ انتخاب شده است. در عین حال و حسب مورد، مفاهیم و تعاریف متناظر موجود در قوانین داخلی نیز به صورت تطبیقی ارائه می‌گردد. خاطرنشان می‌سازد که در علوم پویا و به روز، مفاهیم دائماً تغییر می‌یابند، کاربردها تکامل یافته و ایده‌های جدید برای توصیف به اصطلاحات جدیدی نیاز دارند که از طریق بهره‌گیری از منابع معتبر و دست اول قابل حصول خواهد بود.

1- Robert Barrington et al. (2024). Dictionary of Corruption. Agenda Publishing
2- <https://www.u4.no/terms>
3- United Nations Convention against Corruption

۳- سیزدهمین کنفرانس جهانی مؤسسه آمبودزمان بین‌المللی

مؤسسه آمبودزمان بین‌المللی (IOI) که در سال ۱۹۷۸ تأسیس شد، تنها سازمان جهانی برای همکاری بیش از ۲۰۰ نهاد مستقل بازرسی از بیش از ۱۰۰ کشور در سراسر جهان است. مؤسسه آمبودزمان بین‌المللی در شش دفتر منطقه‌ای (آفریقا، آسیا، استرالیا، اقیانوس آرام، اروپا، آمریکای لاتین و آمریکای شمالی) از نظر تشکیلاتی سازماندهی شده است. نقش نهادهای بازرسی حمایت از مردم در برابر نقض حقوق، سوء استفاده از قدرت، تصمیمات ناعادلانه و سوء مدیریت است. آن‌ها نقش مهمی را در بهبود مدیریت عمومی ایفا می‌کنند و در عین حال اقدامات دولت را شفاف‌تر می‌کنند و مدیران را به مردم پاسخ‌گوتر می‌کنند.

در راستای تبادل تجربیات و دانش فنی بین آمبودزمان‌ها، سیزدهمین کنفرانس جهانی مؤسسه آمبودزمان بین‌المللی به میزبانی دفتر آمبودزمان ملی هلند از تاریخ ۱۳ تا ۱۷ می ۲۰۲۴ (۲۴ تا ۲۸ اردیبهشت ۱۴۰۳) در شهر لاهه کشور هلند برگزار گردید. این کنفرانس فرصتی مناسب برای دفاتر آمبودزمان از سراسر جهان بود تا با یکدیگر ملاقات کرده و تجربیات، تخصص و دانش خود را به اشتراک بگذارند. موضوع کنفرانس «با هم برای فردایمان اقدام کنیم» انتخاب شده است که بر همکاری جمعی در مبارزه علیه فساد تأکید دارد.

• <https://www.ioi2024.nl/>

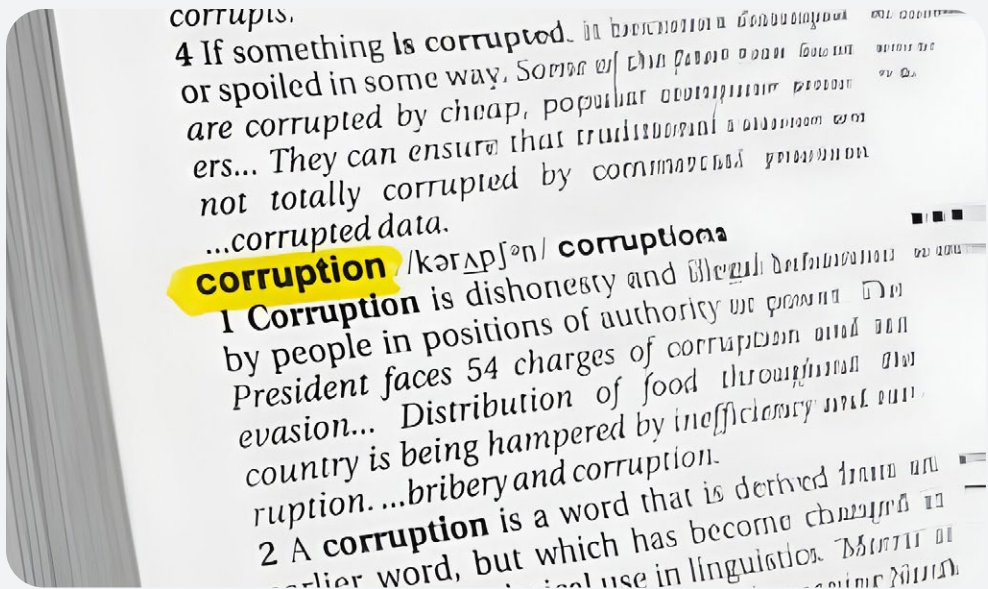

۲- پنجمین کنفرانس بین‌المللی اقدام جمعی علیه فساد

در سال‌های اخیر، افزایش در پذیرش اقدام جمعی ضد فساد از سوی تنظیم‌کنندگان استاندارد بین‌المللی، دولت‌ها (اعم از ملی و محلی) و بخش خصوصی حمایت شده است. سازمان‌های معتبر این رویکرد مشارکتی را تأیید می‌کنند. دولت‌ها کنش جمعی را به عنوان یک استراتژی نوآورانه می‌بینند که آن را در استراتژی‌های ملی مبارزه با فساد و در برخی موارد چارچوب‌های قانونی رسمی ادغام می‌کنند. در همین حال، رهبران تجارت جهانی از تلاش‌های هماهنگ برای مقابله با خطرات فساد حمایت می‌کنند. باتکیه بر موفقیت مجموعه کنفرانس اقدام جمعی بین‌المللی که از سال ۲۰۱۴ به میزبانی مؤسسه بازل در مورد حکمروایی و دوم مجمع منطقه‌ای اقدام جمعی برای جنوب آفریقا و آسیا اقیانوسیه در سال ۲۰۲۳ برگزار شد، کنفرانس آتی که از ۲۴ تا ۲۵ ژوئن ۲۰۲۴ (۴ و ۵ تیرماه ۱۴۰۳) در شهر بازل سوئیس و صرفاً به صورت حضوری برگزار می‌شود، به عنوان بستری برای به اشتراک گذاری تجربیات و بهترین شیوه‌ها در اقدام جمعی ضد فساد، عمل خواهد کرد.

هدف این کنفرانس تقویت حرکت روبه‌رشد برای اقدام جمعی ضد فساد است. این کنفرانس برای هر کسی که علاقه‌مند به اقدام جمعی علیه فساد است، از جمله ذی‌نفعان از بخش خصوصی و دولتی، سازمان‌های بین‌المللی، جامعه مدنی و دانشگاه‌ها قابل بهره‌برداری خواهد بود. دستور کار کنفرانس شامل مباحث علمی در قالب نشست‌های تخصصی و جلسات تعاملی خواهد بود که تبادل نظر بین متخصصان را در زمینه اقدام جمعی علیه فساد تسهیل می‌کند. از جمله برنامه‌های این کنفرانس، اعطای جوایز بین‌المللی اقدام جمعی ضد فساد و بهترین شیوه‌های نو ظهور و استراتژی‌های نوآورانه در مقابله با فساد برای بهبود سلامت کسب و کار و تجلیل از سازمان‌ها و ابتکاراتی است که نتایج استثنایی را در این زمینه نشان داده‌اند.

• <https://collective-action.com/get-involved/events/icac-2024/>

وجود دارد که به‌واسطهٔ آن‌ها نقش‌آفرینان می‌توانند درقبال فساد پاسخ‌گو گردند؛ قانون، فرایندهای نهادی، فرایندهای سیاسی و حتی رسانه‌ها و مردم عمده‌ترین موارد هستند. هر یک از این سازوکارها دارای نقاط قوت و ضعف هستند و اغلب عملکرد آن‌ها به‌صورت ترکیبی است که محیطی با پاسخ‌گویی و صداقت بالا ایجاد می‌کند. به‌عنوان مثال، پاسخ‌گویی سیاسی به‌تنهایی در قالب انتخابات در محکومیت ارتکاب به فاسد نسبتاً ناکارآمد است (جانستون ۲۰۱۳). به‌این‌ترتیب، همراه با سایر مقامات دولتی، بازیگران سیاسی نیز معمولاً مشمول ضوابط رفتاری و کمیته‌ها یا کمیسیون‌های اخلاقی مستقل برای پاسخ‌گویی به آن‌ها و همچنین رسانه‌ها و نظارت عمومی هستند. بااین‌حال، این‌ها باید به‌دقت متوازن شوند تا اطمینان حاصل شود که تحت تأثیر سیاست قرار نمی‌گیرند یا حقوق دموکراتیک را زیر پا نمی‌گذارند. در بخش خصوصی، بازیگران اغلب تابع استانداردها و خودتنظیمی هستند که ممکن است توسط یک نهاد حرفه‌ای اداره شود.

در تعریفی دیگر، پاسخ‌گویی عبارت از تعهد یک فرد یا سازمان (اعم از دولتی و یا خصوصی) به پذیرش مسئولیت فعالیت‌های خود و افشای آن‌ها به شیوه‌ای شفاف است. این موضوع شامل مسئولیت فرایندهای تصمیم‌گیری، هزینه‌کرد و جوهر یا سایر دارایی‌های سپرده‌شده به‌وی است.

Administrative corruption

فساد اداری:

بر اساس تعریف واژه‌نامه لغات و اصطلاحات، فساد عبارت است از اقدامات مفسدانه‌ای که عمدتاً در حین اجرای سیاست‌ها رخ می‌دهد. این واژه اغلب به‌جای فساد بوروکراتیک هم استفاده می‌شود و شامل یک بده‌بستان

دستگاه‌های اجرایی در تمام سطوح از افراد حقیقی و حقوقی به‌جز دستگاه ذی‌ربط خود تخلف محسوب می‌شود.

Anti-corruption

مقابله با فساد:

به مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و رویکردها با هدف کاهش فساد و فرصت‌های ارتکاب فساد اطلاق می‌گردد. ضد فساد از نظر لغوی صفت است که اکنون معمولاً به‌عنوان اسم استفاده می‌شود و در زبان انگلیسی ممکن است سرهم‌یا با فاصله نوشته شود. هنگامی که این عبارت به‌عنوان صفت استفاده می‌شود، اسم یا عبارت بعدی را توصیف می‌کند. به‌عنوان مثال، عبارتی همچون جنبش ضد فساد و یا قوانین ضد فساد. در عین حال هنگامی که این عبارت به‌عنوان یک اسم به‌کار می‌رود، برای نشان دادن مجموعه‌ای از رویکردها یا فعالیت‌های ضد فساد استفاده می‌شود. از دهه ۱۹۹۰ و ظهور فساد به‌عنوان یک اولویت سیاست عمومی و موضوع مطالعات دانشگاهی جدی، این عبارت به‌طور فزاینده‌ای از این منظر مورد استفاده واقع شده است.

مطابق تعریف، مبارزه با فساد شامل طیف وسیعی از رویکردها برای کاهش مخاطرات ناشی از فساد است؛ این رویکردها بر اساس تعریف و نظریه فساد به‌کاررفته برای مواجهه با یک مشکل خاص متفاوت است. در این ارتباط سه رویکرد کلی قابل تشخیص است: رویکرد عمودی ((از بالا به پایین)) یا خارجی کنترل فساد، که بر قوانین واضح برای شفافیت، پاسخ‌گویی و نظارت تأکید دارند. نظارت افقی یا متقابل هم عرض‌کبر بر نقش هنجارها، فرهنگ و اصول رفتاری و توانمندسازی سیاسی به‌عنوان شکلی از فعالیت‌های غیرمستقیم ضد فساد تأکید دارد. در طول دهه‌گذشته، دانشگاهیان و متخصصان کارآمدی تلاش‌های جهانی مبارزه با فساد را زیر سؤال برده‌اند و از اثربخشی رویکردهای غالب ((از بالا به پایین)) انتقاد کرده‌اند. این امر منجر به رویکردی گسترده‌تر و ظرفیت‌تر برای اصلاحات ضد فساد شده است، برای مثال از طریق استفاده از تئوری اقدام جمعی، که سطوح اعتماد بین گروهی را به‌عنوان متغیر کلیدی در مبارزه با فساد برجسته می‌کند.

تعریف مرکز منابع ضد فساد U۴:

مقابله با فساد، اصطلاحی است که برای تعیین طیفی از رویکردهای مبارزه با فساد

استفاده می‌شود. بسیاری از رویکردهای گسترده‌تر حکومت‌داری خوب و ترویج دموکراسی، نتایج مشابهی را به‌همراه دارند، حتی اگر به‌صراحت به‌عنوان «ضد فساد» عنوان نشده باشند.

Bribery

(Active and Passive)

ارتشاء:

پیشنهاد یا مبادله پول، خدمات یا سایر اشیاء با ارزش برای تأثیرگذاری بر قضاوت یا رفتار شخصی در موقعیتی که دارای قدرت است. نیازی نیست که این مزایا مستقیماً به‌مقام مورد نظر تعلق گیرد؛ به‌تعبیر دیگر این مزایا می‌تواند به‌عنوان کمک مالی به‌همسر، فرزند، یکی دیگر از بستگان، یک دوست یا حتی به حزب سیاسی آن مقام اهدا شود. رشوه گاهی اوقات پس از واقعیت پرداخت می‌شود؛ به‌عنوان مثال، در اقساط ماهانه به مقامات رسمی صادرکننده مجوز به دستفروشان خیابانی تا زمانی که اجازه فعالیت داشته باشند. رشوه‌خواری به‌طور گسترده‌ای جرم‌انگاری شده است، و طرفی که رشوه می‌دهد و طرف دریافت‌کننده ممکن است مسئول باشند. با این‌حال، در عمل، شکل‌های خاصی از رشوه اغلب از تعقیب قضایی معاف هستند. (تعریف مرکز منابع ضد فساد U۴)

رشا به پیشنهاد یا ارائه رشوه اشاره دارد؛ در حالی که ارتشابه عمل درخواست یا دریافت رشوه اشاره دارد. در حالی که خود این اصطلاحات به‌طور خاص در متون قوانین کلیدی در مورد رشوه‌گنجانده نشده‌اند (به‌عنوان مثال، قانون رشوه‌کشور بریتانیا یا قانون اقدامات فساد خارجی ایالات متحده (FCPA)). گاهی اوقات این اصطلاح برای ایجاد تمایز بین نقش دو طرف دریافت و پرداخت‌کننده رشوه در رد و بدل کردن رشوه استفاده می‌شود. اگرچه اکثر قوانین ضد رشوه، دادن و دریافت رشوه را ممنوع می‌کند، راشی و مرتشی ممکن است بسته به حوزه‌های قضایی مختلف مجازات‌های قانونی متفاوتی داشته باشند.

این اصطلاحات به‌طور گسترده در مجامع فعال در زمینه مبارزه با فساد به‌کار می‌رود، اما استفاده از آن‌ها همچنان مورد بحث است. چندین مفسر از بیان رشوه‌خواری فعال (رشا) و غیرفعال (ارتشا) انتقاد کرده‌اند؛ زیرا که ماهیت معامله رشوه را نادرست بیان می‌کند.

این اصطلاحات به‌طور گسترده در زمینهٔ مبارزه با فساد به‌کار می‌رود؛ اما استفاده از آن‌ها مورد بحث است. چندین مفسر از بیان رشوه‌خواری فعال و غیرفعال انتقاد کرده‌اند که ماهیت معامله رشوه را نادرست معرفی می‌کند. انفعال یک توصیف نادرست برای عمل درخواست رشوه است که نشان‌دهنده یک انتخاب فعال برای تحریک رشوه است. انفعال علاوه بر این، دلالت بر رضایت دارد که ممکن است این‌طور باشد یا نباشد، و ممکن است به اشتباه به‌عنوان جرم کمتری نسبت به رشوه فعال درک شود. به‌طور مشابه، رشوه‌دهنده ممکن است الزاماً شروع‌کننده به پرداخت رشوه نباشد و داوطلبانه پرداخت‌نکند و مرتشی یک توصیف نادرست برای عمل درخواست رشوه است که نشان‌دهنده یک انتخاب فعال برای تحریک و مبادرت به پرداخت رشوه است. افزون بر این، مرتشی در عبارت، دلالت بر رضایت دارد که ممکن است همیشه این‌طور نباشد و ممکن است به اشتباه به‌عنوان جرم کمتری نسبت به شخص راشی درک شود. به‌طور مشابه، رشوه‌دهنده ممکن است شروع به پرداخت رشوه نکرده باشد، و ممکن است داوطلبانه پرداخت نکند.

تعریف ارتشاء در ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس ارتشا و کلاهبرداری به شرح ذیل است:

«هر یک از مستخدمین و مأمورین دولتی، اعم از قضایی و اداری یا شوراهای شهرداری‌ها یا نهادهای انقلابی و به‌طور کلی قوای سه‌گانه و همچنین نیروهای مسلح یا شرکت‌های دولتی یا سازمان‌های دولتی وابسته به دولت و یا مأمورین به خدمات عمومی، خواه رسمی یا غیررسمی برای انجام دادن یا انجام ندادن امری که مربوط به سازمان‌های مزبور می‌باشد، وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را مستقیماً یا غیرمستقیم قبول نماید، در حکم مرتشی است، اعم از اینکه امر مذکور مربوط به وظایف آن‌ها بوده یا آنکه مربوط به مأمور دیگری در آن سازمان باشد، خواه آن کار را انجام داده یا نداده و انجام آن بر طبق حقانیت و وظیفه بوده یا نبوده باشد و یا آنکه در انجام یا عدم انجام آن مؤثر بوده یا نبوده باشد».

منابع:

- Robert Barrington et al. (2024). Dictionary of Corruption. Agenda Publishing
- https://www.u4.no/terms

آموزش‌های مالی و حقوقی برای بازرسان

بر اساس ماده ۶۰ کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد که به ارائه کمک فنی و آموزش اختصاص یافته است، هر کشور عضو تا حدی که لازم باشد، برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای را برای کارکنان مسئول پیشگیری و مبارزه با فساد شروع خواهد کرد یا آن‌ها را توسعه یا ارتقاء خواهد داد. با توجه به اهمیت اطلاع همکاران محترم و سایر دست‌اندرکاران و محققان فعال در زمینه مبارزه علیه فساد از دستاوردهای علمی و بهره‌گیری از دانش روز دنیا از این شماره به معرفی دوره‌های آموزشی (ترجیحاً خودخوان همراه با دسترسی رایگان) که توسط مؤسسات معتبر بین‌المللی در زمینه مبارزه با فساد دارند، می‌پردازیم. در این شماره آموزش‌های کاربردی برای بازرسان از مؤسسه حکمرانی بازل انتخاب و معرفی شده است.

۱- دوره آموزشی تجزیه و تحلیل مالی با استفاده از اکسل:

برای اکثر محققان، اکسل ابزار انتخابی برای تجزیه و تحلیل اطلاعات مالی است. در این دوره از اکسل برای سازماندهی و تجزیه و تحلیل حجم زیادی از داده‌ها مانند سوابق بانکی، فاکتورها، سوابق تلفنی و تراکنش‌های تجاری استفاده خواهد شد.

با گذراندن این دوره خواهید آموخت که چگونه:

- از داده‌های خود در برابر تغییرات تصادفی محافظت کنید؛
- از توابع ساده برای یافتن تراکنش‌های برجسته استفاده کنید؛
- قفل پاور فیلترها را باز کنید تا دقیقاً داده‌هایی را که به دنبال آن هستید پیدا کنید؛
- از جمع جزء (subtotals) برای خلاصه کردن سریع داده‌های مالی خود استفاده کنید؛
- با استفاده از جدول‌های محوری (PivotTables) خلاصه‌های تعاملی ایجاد کنید؛
- با گذراندن این دوره همچنین بینش کاملی در مورد الگوهای رایج استفاده غیرقانونی از حساب‌های بانکی به دست خواهید آورد و به شما این امکان را می‌دهد تا به بررسی بیشتر احتمالات برای تجزیه و تحلیل داده‌های مالی بپردازید.

این دوره در ۹ جلسه و به صورت خودخوان طراحی شده است؛ بنابراین می‌توانید هر زمان که بخواهید مطالعه را شروع کنید، استراحت کنید و مجدداً ادامه دهید. لازم به ذکر است پس از اتمام موفقیت آمیز دوره، واجد شرایط دریافت گواهی پایان دوره خواهید بود.

آدرس وب سایت برای مراجعه و کسب اطلاعات بیشتر:

• <https://learn.baselgovernance.org/course/view.php?id=9>

۲- دوره آموزشی تجزیه و تحلیل منابع و مصارف بودجه:

تجزیه و تحلیل منبع و کاربرد وجوه یک روش ساده و درعین حال قدرتمند برای اثبات درآمد ناشناخته یا غیرقانونی در پرونده فساد مالی یا پول شویی است، زمانی که شواهد مستقیم در دسترس نیست. همچنین در موارد غنی سازی غیرقانونی در کشورهایی که این امر جرم انگاری می‌شود، ابزاری حیاتی است.

با گذراندن این دوره خواهید آموخت که چگونه:

- درک کنید که چگونه شواهد غیرمستقیم مانند سوابق بانکی می‌تواند در اثبات پرونده‌های رشوه و فساد و یا ارائه شواهد در پرونده‌های تحصیل مال نامشروع کمک کند؛
- با استفاده از روش منبع و برنامه، دارا شدن نامشروع یا غیرقانونی مشکوک را محاسبه کنید؛
- منابع و مصارف بودجه را در پرونده مشخص کنید؛
- از یک الگوی ساده اکسل استفاده کنید که به شما کمک می‌کند تا میزان تحصیل مال نامشروع را محاسبه کنید.

این دوره خودخوان است. می‌توانید هر زمان که بخواهید شروع کنید، استراحت کنید و ادامه دهید. برنامه‌ریزی ساختار آن بر اساس جلساتی است که در ادامه یکدیگر بنا شده‌اند؛ بنابراین توصیه می‌کنیم با جلسه اول شروع کنید. پس از اتمام موفقیت آمیز دوره، واجد شرایط دریافت گواهی پایان خواهید بود.

مدت زمان دوره: ۱۰ جلسه؛ مجموعاً حدود ۵ ساعت

آدرس وب سایت برای مراجعه و کسب اطلاعات بیشتر:

• <https://learn.baselgovernance.org/course/view.php?id=17>

۳- دوره آموزشی همکاری بین‌المللی و معاضدت قضایی متقابل در امور کیفری:

پرونده‌های فساد و پول شویی عموماً نیازمند تلاش‌های تحقیقاتی فراتر از مرزهای داخلی است؛ چرا؟ شرکتی که برای یک قرارداد در شوه می‌پردازد، ممکن است در یک کشور خارجی واقع شود. ممکن است دارایی‌های به دست آمده توسط مظنون، به نام یک شرکت خارجی ثبت شده باشد. یک مقام فاسد ممکن است در حوزه قضایی دیگری عواید ناشی از رشوه را پول شویی کند. همکاری بین‌المللی موفق و جمع‌آوری اطلاعات و شواهد کلیدی، برای پیگرد موفقیت آمیز بسیار مؤثر است. از طریق تحقیقات شبیه سازی شده در مورد مقام دولتی «دانیل رگنارد»، مهارت‌های لازم برای جمع‌آوری و درخواست اطلاعات و شواهد از منابع بین‌المللی را به دست خواهید آورد.

با گذراندن این دوره خواهید آموخت که:

- چگونه اهمیت همکاری بین‌المللی، کانال‌های بین‌المللی‌ای که می‌توانید استفاده کنید و تفاوت‌های بین آن‌ها را درک نمایید؛
- می‌توانید از منابع اطلاعاتی «منبع باز» مانند ثبت شرکت‌ها، مقالات

روزنامه، رسانه‌های اجتماعی و وب سایت‌های شرکت برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده کنید؛

- چگونگی ثبت درخواست اطلاعات غیررسمی از طریق پلیس به پلیس و واحد اطلاعات مالی به کانال‌های واحد اطلاعات مالی را بیاموزید؛
- درک اصول و الزامات قانونی معاضدت قضایی متقابل (MLA) و قابل پذیرش بودن مدارک و مستندات خارجی در دادرسی کیفری داخلی را فرا بگیرید؛

- درخواست‌های مؤثر معاضدت قضایی متقابل را بنویسید و در صورت نیاز به رد آن‌ها پاسخ دهید.

این دوره خودخوان است. می‌توانید هر زمان که بخواهید شروع کنید، استراحت کنید و ادامه دهید. برنامه‌ریزی ساختار آن بر اساس جلساتی است که در ادامه یکدیگر بنا شده‌اند؛ بنابراین توصیه می‌کنیم با جلسه اول شروع کنید. پس از اتمام موفقیت آمیز دوره، واجد شرایط دریافت گواهی پایان خواهید بود.

مدت زمان: ۱۰ جلسه؛ در کل تقریباً ۵ ساعت

آدرس وب سایت برای مراجعه و کسب اطلاعات بیشتر:

• <https://learn.baselgovernance.org/course/view.php?id=72>

۴- دوره آموزشی تجزیه و تحلیل کاربردی گزارش تراکنش‌های مشکوک

تجزیه و تحلیل تراکنش‌های مشکوک برای فعالیت‌های مرتبط با پول شویی یا تأمین مالی تروریسم، عملکرد مشترک واحدهای اطلاعات مالی (FIU) است. در این دوره آموزشی، ارزیابی ریسک فعالیت‌های مشکوک و تجزیه و تحلیل گزارش‌های تراکنش مشکوک (STR) را یاد خواهید گرفت.

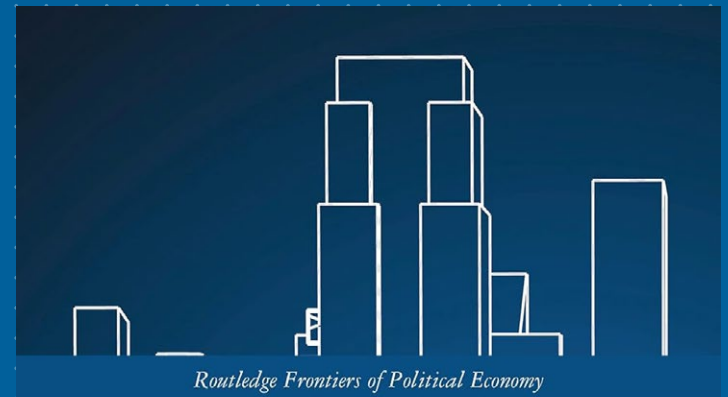
این دوره با همکاری گروه آگمنت از واحدهای اطلاعات مالی تدوین شده است و بر اساس محتوای آموزش تحلیل تاکتیکی در محل گروه آگمنت است. مخاطب اصلی آن تحلیلگران واحد اطلاعات مالی است، اما برای هر کسی که شواهد را به عنوان بخشی از تحقیقات مالی تجزیه و تحلیل می‌کند، مفید خواهد بود.

- درک مسئولیت‌های اصلی واحدهای اطلاعات مالی؛
- تفاوت بین اخبار و اطلاعات؛
- ارزیابی خطر فعالیت مشکوک مالی؛
- تجزیه و تحلیل یک STR. شامل تمام مراحل چرخه اطلاعاتی را انجام دهید؛ ایجاد یک طرح جمع‌آوری و فرضیه، جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و ارزیابی اطلاعات، و ایجاد و انتشار گزارشی از یافته‌های خود.

این دوره خودخوان است؛ بنابراین می‌توانید هر زمان که بخواهید شروع کنید، استراحت کنید و ادامه دهید. برنامه‌ریزی ساختار آن بر اساس جلساتی است که در ادامه یکدیگر بنا شده‌اند؛ بنابراین توصیه می‌کنیم با جلسه اول شروع کنید. پس از اتمام موفقیت آمیز دوره، واجد شرایط دریافت گواهی پایان خواهید بود.

آدرس وب سایت برای مراجعه و کسب اطلاعات بیشتر:

• <https://learn.baselgovernance.org/enrol/index.php?id=3>

THE POLITICAL ECONOMY OF CORRUPTION

Edited by
Chandan Kumar Jha, Ajit Mishra and
Sudipta Sarangi

اقتصاد سیاسی فساد

❖ فساد که معمولاً به عنوان سوءاستفاده از مناصب دولتی برای منافع خصوصی تعریف می‌شود، پدیده‌ای چندوجهی، چندبُعدی و فراگیر است. این کتاب حاصل مشارکت علمی دانشمندان برجسته در زمینه فساد و فراتر از چارچوب‌های اجرایی استاندارد است که در آن افراد فقط هزینه‌ها و منافع مورد انتظار ارتکاب به فساد را بررسی و مقایسه می‌کنند. فصول این کتاب زمینه‌های سیاسی، فرهنگی، فرایند قانونی و نظارتی و مهم‌تر از همه، عوامل اخلاقی و روان‌شناختی را در تلاش برای درک و تبیین فساد بررسی می‌کنند. این کتاب پهنه گسترده‌ای را بررسی می‌کند که در آن جنسیت، فناوری، فرهنگ و ساختارهای نهادی بر نگرش نسبت به فساد تأثیر می‌گذارد.

طراحی و اجرای راهبردهای مبارزه با فساد نیازمند شناسایی مناسب این عوامل مؤثر در شیوع و تداوم فساد است. بد نیست بدانید، گردآوری و تدوین این کتاب توسط چاندان کومار، آجیت میشر، سودیپتا سارانجی انجام شده و در سال ۲۰۲۳ توسط انتشارات معتبر روتلج منتشر گردیده است. کتاب اقتصاد سیاسی فساد با ترکیب مطالعات نظری و تجربی با شواهد حاصل از آزمایش‌ها و همچنین مطالعات موردی، تحقیقات فساد را به شیوه‌ای بسیار قابل دسترس ارائه می‌کند. این کتاب به عنوان یک مرجع معتبر برای دانشجویان و دانش پژوهان در زمینه مطالعات اقتصاد، سیاست و توسعه عمل می‌کند. علاوه بر این، سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران توسعه می‌توانند از بینش‌های این کتاب در طراحی و اجرای موفق سیاست‌های مبارزه با فساد استفاده کنند. در ادامه عناوین هر فصل و مباحث اصلی مطرح‌شده در آن‌ها به‌طور خلاصه ارائه شده است:

فصل اول این کتاب در واقع مروری بر مفاهیم کلیدی مورد بحث در فصل‌های بعدی این کتاب را ارائه می‌دهد. فصل دوم، نشان می‌دهد که مثال‌های زیادی از رهبران سیاسی وجود دارد که با وعده کنترل فساد به قدرت می‌رسند؛ اما در نهایت مشکل را تشدید می‌کنند. این فصل استدلال می‌کند که در کشورهای با قوانین پیچیده و نقض گسترده قوانین، حتی زمانی که کنترل فساد به‌طور جدی آغاز می‌شود، رهبران به زودی متوجه می‌شوند که انتخاب‌های زیادی برای مجازات دارند. سپس کنترل فساد متوجه مخالفان، رسانه‌های منتقد و مخالفان سیاسی می‌شود.

فصل سوم کتاب استدلال می‌کند که در جامعه‌ای با فساد گسترده، حتی اگر نخبگان یا اصلاح‌گرایان بخواهند

قوانین ضد فساد را وضع کنند، احتمالاً اثربخشی آن‌ها پایین خواهد بود؛ زیرا میراث یا درک بالای فساد منجر به سطوح پایینی از تبعیت می‌شود و در نتیجه چرخه معیوب فساد ایجاد می‌شود. فصل چهارم این بحث را مطرح می‌کند که پیوند علت و معلولی سطوح فساد و سیستم حقوقی یک کشور چندان واضح نیست. در مجموع، این فصل نتیجه می‌گیرد که نه رابطه بین یک سیستم حقوقی و فساد، و نه مقایسه فساد در بین سیستم‌ها، ساده نیست.

فصل پنجم دو شکل فساد یعنی تبانی و اخاذی و تأثیر آن‌ها در زمینه یک مشکل اجرایی مشترک را در نظر گرفته و بررسی می‌کند. در تبانی، که در آن شهروند یا شرکت و مقام اجرایی با هم تبانی می‌کنند، منجر به کاهش انگیزه‌های اجرا و انطباق با قانون می‌شود. اخاذی نیز مشوق‌های پیروی از قانون را کاهش می‌دهد، زیرا شکایت‌ها در معرض آزار و اذیت و اخاذی احتمالی هستند. شواهد زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد رابطه بین بروز فساد و رشد اقتصادی دو طرفه است. فصل ششم با عنوان نظریه تکامل مشترک فساد و رشد یک چارچوب ساده ارائه می‌کند که در آن یک حلقه بازخورد از رشد تا فساد با یک سازوکار استاندارد ترکیب می‌شود که از طریق آن فساد رشد را کاهش می‌دهد. به علاوه، این تحلیل، توضیحی را ارائه می‌دهد که چرا فساد و فقر اغلب پدیده‌های گذران نیستند، بلکه بخشی جدایی‌ناپذیر از بافت جامعه هستند.

فصل هفتم به بررسی ادبیات نقش فساد در توسعه بخش مالی می‌پردازد تا درک بیشتری از کانال‌هایی که فساد از طریق آن بر توسعه بخش مالی تأثیر می‌گذارد، ارائه دهد. فصل هشتم و نهم کتاب در یک بررسی دو قسمتی، نویسندگان ادبیات تجربی رفتاری در مورد فساد را از دهه گذشته با تمرکز ویژه بر مقالاتی که بینش‌های رفتاری را در مورد تصمیم‌گیری فاسد ارائه می‌دهند، بررسی کرده و با بحث در مورد پیامدهای فساد، علل اساسی فساد را که در ادبیات شناسایی شده‌اند دنبال می‌کنند.

فصل دهم استدلال می‌کند که رابطه تجربی مستند شده بین جنسیت و فساد محصول سازوکارهای علی متعددی است که با یکدیگر در تضاد هستند. نتیجه‌گیری کلیدی فصل این است که تحقیقات آینده باید بر شناسایی جداگانه سازوکارهای علی متعددی که زنان را نسبت به مردان کمتر مستعد فساد می‌کنند، با تأکید ویژه بر چگونگی ویژگی‌های نهادی، اجتماعی یا فردی که می‌توانند رابطه را شرطی‌سازی یا تغییر دهند، تمرکز کنند.

فرضیه «فرهنگ فساد» بیان می‌کند که یک هنجار اجتماعی تجویزی وجود دارد که «پرهیز از فساد» را در برخی زمینه‌ها ترویج می‌کند؛ اما در برخی دیگر نه. فصل یازدهم با عنوان بررسی مجدد فرضیه فرهنگ فساد این رابطه را مورد بحث و واکاوی قرار داده است.

فصل دوازدهم چگونگی استفاده از پیشرفت‌های اخیر در فناوری اطلاعات و ارتباطات را برای مبارزه با فساد مورد بحث قرار می‌دهد. این فصل مروری جامع از ادبیات موجود ارائه می‌کند که اثرات اشکال مختلف فناوری اطلاعات و ارتباطات بر فساد را مستند می‌کند.

در فصل سیزدهم مروری بر محرک‌ها، پیامدها و روندها در زمینه فساد در کشورهای عضو اتحادیه اروپا ارائه می‌شود و استراتژی‌ها و سازوکارهای ضد فساد اتحادیه اروپا را مورد بحث قرار می‌دهد.

فصل چهاردهم و نهایی کتاب این موضوع را مورد بحث قرار می‌دهد که علی‌رغم وجود سیاست‌های مختلف ضد فساد، ارائه خدمات عمومی در اکثر کشورهای در حال توسعه همچنان در فساد فرو رفته است. در این فصل، استدلال می‌شود که مبارزه موفق با فساد مستلزم درک کامل فرایندهای درگیر در ارائه خدمات عمومی است. در نهایت کتاب با چند پیشنهاد به نتیجه‌گیری پرداخته است.

منبع:

– <https://www.amazon.com/Political-Economy-Corruption-Routledge>

کتاب اقتصاد سیاسی فساد با ترکیب مطالعات نظری و تجربی با شواهد حاصل از آزمایش‌ها و همچنین مطالعات موردی، تحقیقات فساد را به شیوه‌ای بسیار قابل دسترس ارائه می‌کند.

اصول حاکم بر نهادهای مبارزه با فساد

در سال ۲۰۱۲ نشست تخصصی به میزبانی دفتر مبارزه با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد، برنامه توسعه سازمان ملل متحد و کمیسیون ضد فساد اندونزی با محوریت اصول حاکم بر طراحی نهادهای ملی مبارزه با فساد تشکیل شد که منتج به تدوین و تصویب اصول ۱۶ گانه حاکم بر نهادهای مذکور تحت عنوان بیانیه جاکارتا گردید. هدف از این اقدام استانداردسازی نحوه تأسیس و اداره نهادهای ملی مبارزه با فساد و بهبود کارایی آنها بوده است.

اصول مربوط به ماهیت نهاد

اصل گزارش دهی عمومی

اصل همکاری

اصل دوام

اصل مأموریت

اصل ارتباط و مشارکت عمومی

اصول مربوط به مدیریت نهاد

اصل برکناری

اصل تداوم

اصل انتصاب

اصول مربوط به منابع انسانی نهاد

اصل پاسخگویی خارجی

اصل پاسخگویی داخلی

اصل استانداردهای اخلاقی

اصل اقتدار بر منابع انسانی

اصل مصونیت پرسنل

اصول مربوط به تأمین مالی نهاد

اصل استقلال مالی

اصل منابع کافی

اصل نظام پرداخت

منبع

فراخوان همکاری

– لزوم اتصال موضوعی مطالب و مقالات ارائه شده به یک رویداد بین المللی اعم از معرفی یک روش جدید برای مبارزه علیه فساد، همایش علمی، نشست های بین المللی یا منطقه ای، مطرح شدن پرونده خاص بین المللی در زمینه مورد بررسی در کشورهای دیگر و قابلیت تطبیق آن با قوانین متناظر داخلی و یارویدادهای داخلی در زمینه مبارزه با فساد.

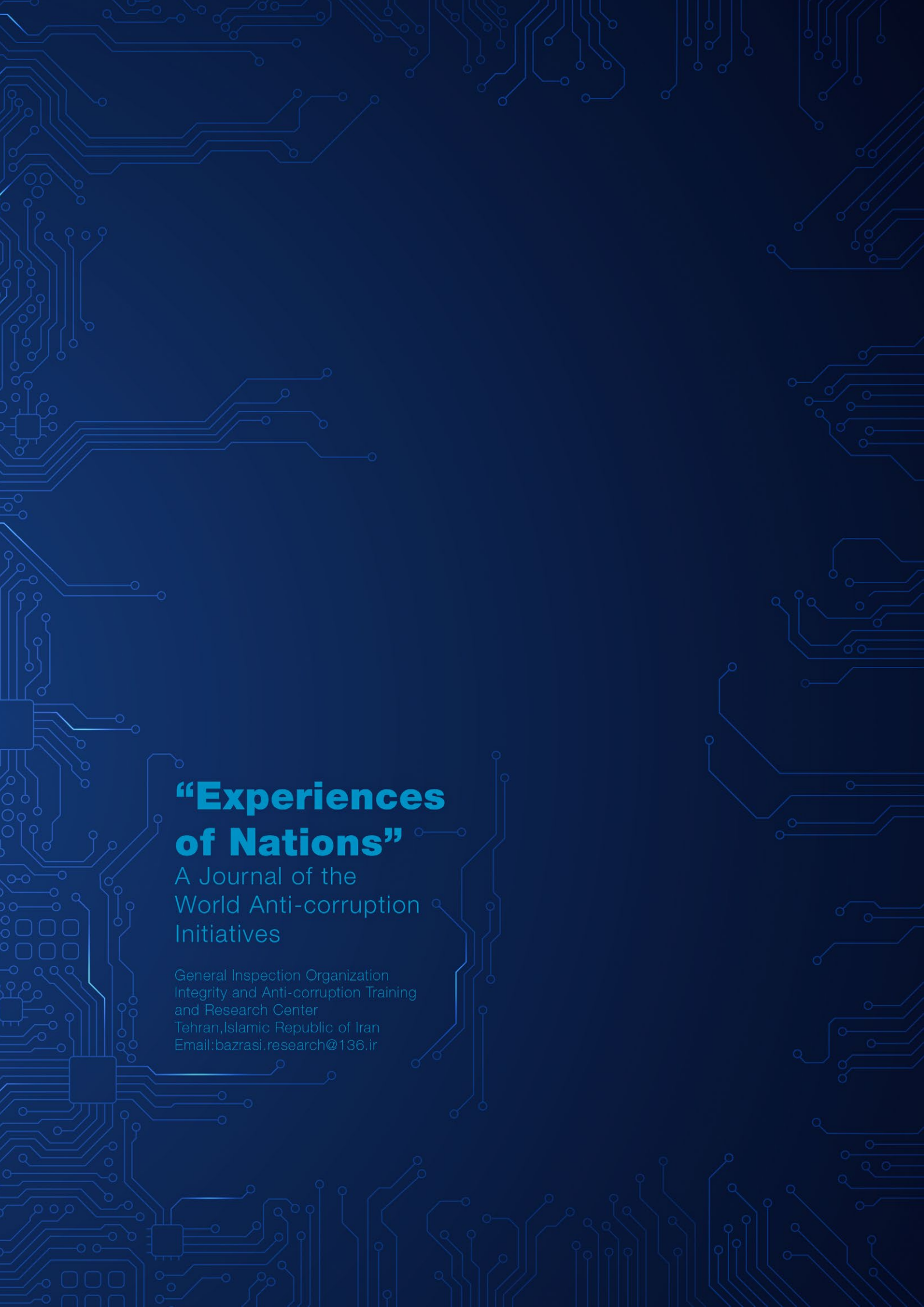
– با توجه به تکلیف سازمان بازرسی کل کشور در سند تحول و تعالی قوه قضاییه سال ۱۴۰۳، مبنی بر ارزیابی دستگاه های اجرایی در زمینه ارتقای شفافیت و رفع تعارض منافع و برگزاری جشنواره سالانه با معرفی و تقدیر از دستگاه های اجرایی برتر؛ مطالب ارسالی مرتبط با شفافیت و رفع تعارض منافع (حداکثر در ۴ صفحه ۴۸) در شماره بعدی در اولویت انتشار قرار خواهند داشت.

لازم به ذکر است، در صورت نیاز به راهنمایی بیشتر و قبل از اقدام به ترجمه یا انتخاب مطالب برای ارسال، می توانید با شماره های داخلی ۲۲۴۸ و ۳۰۶۲ تماس حاصل نمایید.

هر نشریه بنا بر رسالت و نقشی که در اطلاع رسانی و انتقال مفاهیم مورد نظر به مخاطب ایفا می کند، واجد اختصاصات و شرایطی است که هویت بصری و محتوایی آن را تعیین می نماید. بدیهی است موفقیت هر نشریه در ایجاد ارتباط با مخاطب و نیل به اهداف مدنظر آن در گرو پایداری مدیران و اعضای تحریریه به حفظ خط مشی تعریف شده آن است. بنا به مراتب و با توجه به رعایت اصول پذیرفته شده در تولید محتوای مجلات موضوعی با ویژگی های متفاوت از مجلات علمی پژوهشی، بدین وسیله از کلیه همکاران محترم در مرکز و استان ها که علاقمند به همکاری با مجله تجارب ملل هستند دعوت می شود با رعایت اصول و استانداردهای مطالب مجله (و ترجیحاً در قالب عناوین دائمی بخش های مختلف) به شرح ذیل، مطالب خود را برای درج در نشریه ارسال نمایند.

ضرورت دارد کلیه محتواها و مطالب ارسالی برای مجله تجارب ملل واجد شرایط ذیل باشد:

- روزآمد بودن و تازگی منابع مورد استفاده در تهیه مطلب اعم از ترجمه یا تألیف؛
- نوآورانه بودن مطالب با تأکید بر معرفی روش های نوین مبارزه با فساد و توجه به ماهیت پویا و تغییر پذیر فساد و الزامات مبارزه با آن؛

The background of the entire page is a dark blue field filled with a complex, white, abstract pattern resembling a circuit board or a network of interconnected lines and nodes. The pattern is denser on the left and bottom edges, with lines and nodes extending towards the center and right.

“Experiences of Nations”

A Journal of the
World Anti-corruption
Initiatives

General Inspection Organization
Integrity and Anti-corruption Training
and Research Center
Tehran, Islamic Republic of Iran
Email: bazrasi.research@136.ir